

ARCYBISKUP SZCZEPAN WESOŁY

Przewodnik na drogach wolności

KS. WŁADYSŁAW WYSZOWADZKI

ARCYBISKUP SZCZEPAN WESOŁY

Przewodnik na drogach wolności

KS. WŁADYSŁAW WYSZOWADZKI

ARCYBISKUP SZCZEPAN WESOŁY

Przewodnik na drogach wolności

Warszawa 2023

© Copyright by Uniwersyteckie Centrum Badań Wolności Religijnej,
Warszawa 2023

Redaktor naukowy

ks. dr hab. Waldemar Cisło, prof. ucz. UKSW

Recenzenci

ks. prof. dr hab. Jan Przybyłowski

ks. dr hab. Włodzimierz Gałązka, prof. ucz. UKSW

Redakcja

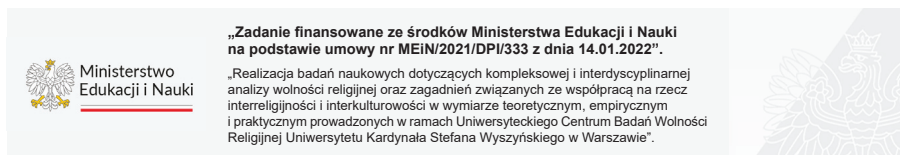
dr Paulina Jabłońska

Korekta:

Urszula Hańkiewicz

Łamanie i projekt okładki:

Grzegorz Sztandera

© Copyright by Uniwersyteckie Centrum Badań Wolności Religijnej
© Copyright by Wydawnictwo Naukowe UKSW

ISBN 978-83-8281-364-7

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
01-815 Warszawa, ul. Dewajtis 5, tel. (22) 561 88 38; fax (22) 561 89 11
e-mail: wydawnictwo@uksw.edu.pl; www.wydawnictwo.uksw.edu.pl

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne – *dr Paulina Jabłońska* 7

BISKUP NA ROZDROŻACH ŚWIATA

Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji
w Wielkiej Brytanii 13

PROTEKTOR POLSKIEGO LAIKATU

Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji
w Wielkiej Brytanii 33

NIESTRUDZONY WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY

Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji
w Wielkiej Brytanii 51

* * *

DEDYKACJE DLA ARCYBISKUPA SZCZEPANA WESOŁEGO

W ZBIORACH BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ

UNIwersytetu TEOLOGICZNEGO – *dr Paulina Jabłońska* 67

* * *

MIGAWKI Z ŻYCIA ARCYBISKUPA SZCZEPANA WESOŁEGO 76

* * *

List Prezydenta RP Andrzeja Dudy na uroczystości pogrzebowe
arcybiskupa Szczepana Wesołego 104

SŁOWO WSTĘPNE

Książka dedykowana jest księdzu arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu jako wyraz uznania dla Niego jako opiekuna i przewodnika po drogach wolności. Stanowi także dowód szacunku dla Jego drogi życiowej, związanej ze stanem duchowym, który wybrał przed laty, otrzymując sześćdziesiąt siedem lat temu święcenia kapłańskie. Ksiądz arcybiskup z oddaniem służył swojemu powołaniu, Polsce, rodakom w kraju i poza nim, Polonii świata wszystkich pokoleń. Zaufał On wybranej drodze i tym, których na tej drodze spotkał. Okazał się im pomocny w trudnych sytuacjach życiowych, a oni mieli niebywałe szczęście, że spotkali tak prawego i lojalnego mentora i przewodnika.

Los emigranta nigdy nie był – i nie jest – łatwy. Dlatego troska o polską diasporę wymaga zarówno poświęcenia jak i wytężonej codziennej żmudnej pracy. Praca i poświęcenie księdza arcybiskupa wydała dobre plony. Z ziarna wiary, nadziei i miłości do kraju ojczystego wyrosły zdrowe owoce. Zapewniły odrodzenie ducha polskości i dumy z przynależności do narodu polskiego. Na stan tego ducha składa się religijność, zachowanie więzi z krajem, przywiązanie do języka, tradycji i obyczajów. Spoiwem, niezastąpionym lepiszczem zachowania łączności z Polską była wiara. Posługa religijna, którą przez całe swoje życie ksiądz arcybiskup Szczepan Wesoły niósł Polonii świata na drogach wolności, wzbogaciła jej życie duchowe, udowodniła, iż dobra materialne, jakkolwiek ważne, nie stanowią wyłącznie o wartości człowieka.

Isayah Berlin na wstępie swego słynnego szkicu *Dwie koncepcje wolności* stwierdza: „Prawie wszyscy moralisci w dziejach ludzkości sławili wolność”. Zdaniem historyka wolność jest „centralnym pojęciem europejskiej myśli politycznej”. W kanonie polskich wartości wolność zajmuje miejsce uprzywilejowane, jest wymieniana w pierwszej dziesiątce wartości najwyższej cenionych przez Polaków, ustępując miejsca jedynie rodzinie i miłości.

Co wyróżnia polskie rozumienie wolności? Czy wymawiając słowo wolność, dziś, w roku 2023 myślimy wciąż w kategoriach hasa, które animowały życie społeczne w okresie Polski szlacheckiej, Polski pod zaborami i okupacją, Polski pod władzą komunistów? Co się zmieniło w rozumieniu wolności, że stała się ona przedmiotem sporu?

Zacznijmy od przyznania racji tym, którzy twierdzą, że wolność narodowa, o którą walczyły z zaborcami pokolenia Polaków, odzyskana w wyniku zrywu solidarnościowego z lat 1980 i przełomu politycznego w roku 1989, w czasach III Rzeczypospolitej, w wolnej i niepodległej Polsce, traci siłę przyciągania, nie wystarcza już do podtrzymania i budowania poczucia tożsamości narodowej. W dwa lata po przełomie roku 1989 Józef Tischner pisał o „nieszczęsnym darze wolności” i dodawał, że „nasz lęk przed wolnością staje się większy niż przed przemocą”.

Korzenie staropolskiej koncepcji pojmowania wolności sięgają czasów starożytnych. Wywodzi się ona z antycznej myśli filozoficznej i zdecydowanie różni od tego, jak wolność jest postrzegana współcześnie. Dziś traktujemy ją jako naturalne prawo człowieka. W przeszłości wolność wynikała z przynależności do określonej wspólnoty – na przykład bycia obywatelem państwa.

Przypomnijmy zatem, czym była dla Tischnera wolność. Świadom trudności w zdefiniowaniu tego pojęcia, w toku swoich rozważań doszedł on do określenia, według którego wolność to sposób istnienia dobra. Tylko czyniąc dobro, człowiek jest naprawdę wolny, to ku tej wartości dąży jego natura. Zło jest tylko pozorem wolności, w gruncie rzeczy wynika ze słabości ludzkiego ciała, pokus, pożądliwości czy nałogów. Tym samym każdy zły uczynek staje się powodem zniewolenia człowieka – nie jest więc, jak chcieliby krytycy wolności, dowodem na jej degenerującą człowieka rolę, lecz potwierdzeniem konieczności jej poszanowania.

Wolność jest jedną z najwspanialszych idei ludzkich. Jest wyzwoleniem z okowów depczącego człowieka godność zniewolenia, jest niezgodą na niepotrzebne ograniczenia, buntem przeciwko kajdanom nakazów i zakazów, wreszcie owocem tęsknoty za możliwością samostanowienia.

Wolność oznacza także konieczność dokonywania wyborów, co pociąga za sobą czasami trudne do przyjęcia ryzyko. Nie zawsze wiemy, jaką decyzję podjąć, czasami stajemy w obliczu dylematów, których bez należytego doświadczenia życiowego nie sposób rozwiązać. Dlatego prawdziwa wolność jest rezultatem pokory, zdolności uczenia się na błędach i zdobywania doświadczeń. Prawdziwą umiejętność korzystania z wolności zatem trzeba sobie wypracować, bowiem ta w rękę osób nierozumiejących jej istoty zmienia się w niebezpieczne narzędzie upodlenia i destrukcji, którego istnienie zbyt łatwo usprawiedliwić.

Jest więc wolność jak cudowny lek na najcięższe dolegliwości, który źle użyty może doprowadzić do śmierci pacjenta, jest jak rzeka, która potrafi nieść życiodajne siły, ale która potrafi zmienić się nagle w nieposkromiony

żywiół, niszczący wszystko na swojej drodze. Każdy medal ma dwie strony i dlatego należy pamiętać, że wolność, umiłowana przez większość myślicieli jako wartość najwyższa, dla niektórych z nich stała się nie tylko wartością, ale i przerażającą koniecznością, jak na przykład dla egzystencjalistów. Egzystencjalny dramat wolności wynikał z tego, iż uważali oni, że w ludzkim życiu ciężko wyróżnić obiektywne dyrektywy i wartości, wobec czego sama sytuacja wyboru stanowi wartość samą w sobie, bardzo trudną i niewygodną. Bierze się to stąd, że w sytuacji, gdy nie ma wartości i wytycznych, nie można dla swoich decyzji znaleźć jakiegось bardziej trwałego fundamentu i oparcia. Nieuchronnie prowadzi to do dojmującego poczucia zagubienia i rozpacz. Jedynym, co może człowiek w tej sytuacji zrobić, to wybierać – wybierać życie i działanie, choćby wbrew wszelkiej logice i sensowi, licząc na to, że sens odnajdzie się właśnie w działaniu. Pisał o tym Albert Camus w *Micie Syzyfa*, przywołując postać mitologicznego nieszczęśnika, skazanego na bezustanne wtaczanie ciężkiego kamienia pod górę. Gdy Syzyf jest już u szczytu, kamień osuwa się na dół, więc biedak musi powtarzać całą pracę, w nieskończoność. Syzyf, pomimo bezsensowności swojego położenia, wybiera działanie. To, że jest to działanie bezcelowe nie ma znaczenia, ponieważ to właśnie w nim uobecnia się sens życia Syzyfa. Gdyby mityczny bohater takiej decyzji nie podjął, jego życie i działanie samo w sobie byłoby jakiegokolwiek sensu pozbawione.

Zasadniczo, dla rozważań o wolności, najważniejsza wydaje się być kwestia odpowiedzialności, czyli zdolności przyjmowania konsekwencji swoich czynów i działań.

Antoine de Saint-Exupery powiedział, że „Być człowiekiem to właśnie być odpowiedzialnym”. Co to oznacza? Niewątpliwie to, że społeczność ludzi wolnych potrzebuje jakiegось regulatora wewnętrznego ładu, pozwalającego zachować zdrowe granice wolności tak, by korzystając z własnej, nie naruszać cudzej. Odpowiedzialność nie jest jednak ograniczeniem wolności, lecz jej uzupełnieniem, nieodzownym dla jej prawidłowego funkcjonowania elementem. Brak odpowiedzialności powoduje rozchwianie moralne człowieka, który ulegając dyktatowi własnego, egoistycznego ja, paradoksalnie traci swoją wolność, ponieważ staje się niewolnikiem swoich słabości. Odpowiedzialność, będąca koniecznością podejmowania konsekwencji swoich decyzji i wolność, będąca możliwością wyboru, odbywającego się częstokroć bez obiektywnych wytycznych bądź wyboru między przeciwstawnymi racjami, idą w nierozłącznej parze. Ich skomplikowany do ogarnięcia ciężar może przerażać jednostki słabsze, jednakże nie da się ukryć, że dla pełnej samorealizacji należy nauczyć się z nich korzystać, bowiem w przeciwnym razie nigdy nie spełnimy się

jako ludzie, zaś pod koniec życia ze wstydem będziemy musieli przyznać, że byliśmy zakładnikami i niewolnikami naszej słabości i małości, której nawet nie mieliśmy odwagi próbować przezwyciężyć.

Kuriozalnym jest to, że w XX wieku, w którym tyle mówiło się i zrobiono w celu ochrony godności i wolności człowieka, jednocześnie jak nigdy dotąd w historii świata ta godność była deptana, a człowiek na różne sposoby niewolony. Początek XXI wieku również nie napawa w tym względzie zbyt wielkim optymizmem.

Tematyka dotycząca wolności i odpowiedzialności jest tematyką bardzo rozległą, a w ostatnich latach bardzo istotną, ważną. Mimo historycznych zmian, jakie zaszły na świecie pod koniec XX wieku i na początku XXI wieku, długo jeszcze nie przestanie być przedmiotem dyskusji, a nawet kontrowersji, sporów. Niestety, nie chodzi tu jedynie o zmagania intelektualne, lecz raczej o konkretne, boleśnie odczuwane przez ludzi sytuacje.

Dzień 24 lutego 2022 roku przypomniał nam, że wolność nie jest dana raz na zawsze. „Ceną wolności jest nieustanne czuwanie – wszędzie”, rzekł Thomas Jefferson, jeden z ojców założycieli Stanów Zjednoczonych. Stawką w wojnie, która toczy się za wschodnią granicą naszej ojczyzny, jest nie tylko nasza wolność, ale i tożsamość. To, czy wciąż będziemy Polakami, gdy upłynie kolejnych dwieście, a nawet tysiąc lat.

Według Jeana Jeacquesa Babela, francuskiego historyka, w ciągu 5559 lat, od czasów Sumerów do II wojny światowej doszło do 14 513 wojen. Kiedy w 1945 roku zakończyła się II wojna światowa, pokój na świecie nie zapanował. Wojny i konflikty zbrojne trwają do dzisiaj, giną ludzie, społeczność międzynarodowa nie zdołała utrzymać pokoju.

Kolejny wiek miał przynieść pokój, a tymczasem już w 2001 roku światem wstrząsnął zamach terrorystyczny na World Trade Center. W tym samym roku NATO rozpoczęło wojnę w Afganistanie w celu obalenia rządów Talibów. W 2003 roku Stany Zjednoczone i kilka innych państw prowadziły drugą wojnę w Zatoce Perskiej, której skutkiem było wyzwolenie Iraku spod władzy Saddama Husajna. W 2004 roku w Ukrainie wybuchła pomarańczowa rewolucja, w wyniku której władzę przejęła opozycja. Rok 2006 to II wojna libańska i wybuch wojny w Somalii, która trwała trzy lata. W roku 2008 w Tybecie doszło do zamieszek na tle politycznym. I w tym samym roku wybuchła wojna w Osetii Południowej. Od 2010 roku mówimy o Wiośnie Ludów Arabskich. Najpierw miały miejsce protesty w krajach arabskich przeciwko dyktatorskim władzom (2010–2013), następnie wojna domowa w Libii (2011), potem wojna domowa w Syrii (2011–2013).

Cechą wyróżniającą bytowości człowieka jest wolność. Wolność to przede wszystkim twórcze przekształcanie i doskonalenie siebie. Człowiek, można by powiedzieć, jest własnym rzeźbiarzem. Wolność zawiera się w uznaniu naszego uczestnictwa we wszechświecie i wymaga przede wszystkim zakorzenienia się w wartościach, zwłaszcza w prawdzie, dobru, a bez dobrej woli graniczy z postawą anarchizującą. Wszystko musi być czynione z pełną odpowiedzialnością, ale jednocześnie z godnością i poszanowaniem godności osób. Godność jest wreszcie podstawą międzyludzkiego braterstwa, którego realizacja, podobnie jak samej wolności człowieka, dokonuje się w tym właśnie przeżywaniu, w życiu codziennym. Powołaniem człowieka nie jest więc samo egzystowanie, ale czyn i rozwój, rozwój nie sam, lecz razem.

Jak wspomniałam, prawa i wolności człowieka w naszej świadomości zaistniały jako żądanie od władzy, żeby tych praw i wolności przestrzegać. W 1989 roku podczas obrad Okrągłego Stołu we wszystkich zespołach i podzespołach przewijały się prawa człowieka. Ta tematyka była wszędzie obecna. Praktycznie wszystkie postanowienia zawierały w sobie właśnie prawa i wolności człowieka. Niestety, następnego dnia, kiedy ludzie odeszli od Okrągłego Stołu, okazało się, że mówiąc o prawach i wolnościach człowieka, każdy miał co innego na myśli. Jednak rozumienie praw człowieka w aspekcie roszczenia przeciwko władzy pozostało. Tak zaczęło być kształtowane jako element edukacyjny. Roszczenie: ja, władzo, żądam od ciebie, żebyś przestrzegała moich praw i wolności człowieka.

Wolność w dzisiejszych czasach odgrywa bardzo ważną rolę. Zagadnienia dotyczące wolności były podejmowane również przez Kościół katolicki. W Katechizmie Kościoła katolickiego można przeczytać następujące słowa dotyczące kwestii wolności: „Po stworzeniu Bóg nie pozostawia stworzenia samemu sobie. Nie tylko daje mu byt i istnienie, ale w każdej chwili podtrzymuje je w istnieniu, pozwala mu działać i prowadzić je do celu”. Jak również: „Chrystus, przez swoje posłuszeństwo aż do śmierci, udzielił swoim wiernym daru królewskiej wolności”. Słowa te sugerują, że w naukach Kościoła wolność pochodzi od Boga. Już pierwsi ludzie, posiadając ten dar, dokonali wyboru, za który musieli jednak ponieść odpowiedzialność – zostali bowiem wyrzuceni z Raju i stracili swoją nieśmiertelność.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że w dzisiejszym świecie mówimy o wielości wolności, wolności od czegoś czyli wolności negatywnej, wolności do czegoś czyli wolności pozytywnej. Wolność oznaczać może przy tym brak przymusu czy też sytuację, w której dokonuje się

wyboru pomiędzy różnymi dostępnymi nam opcjami. Oznaczać może brak zniewolenia zarówno o charakterze osobistym, jak i zniewolenia związanego z istnieniem jakiegoś systemu kontroli, wynikającym z ustroju politycznego, na przykład totalitarnego. Wielość definicji związanych z wolnością oznacza, iż stanowi ona poważny problem natury filozoficznej.

Edukacja do wolności jest procesem ciągłym, nie da się wyedukować w ciągu pięciu dni, a nawet w ciągu pięciu lat. Mojżesz potrzebował 40 lat, żeby zmienić świadomość Żydów, aby mogli wejść do Ziemi Obiecanej. Lord Dahrendorf mówił o 65 latach zmiany świadomości. My zmieniamy swoją świadomość od 1989 roku, czyli już 34 lata. Co prawda, prawa człowieka zaistniały w naszej świadomości trochę wcześniej, w 1975 roku. Polska wraz z innymi państwami socjalistycznymi zobowiązała się do tego, że prawa i wolności człowieka będą w Polsce przestrzegane.

Ogromną rolę w edukacji ku wolności odgrywa Uniwersyteckie Centrum Badań Wolności Religijnej, które powstało z inicjatywy Ministerstwa Edukacji i Nauki w 2021 roku. To ośrodek prowadzący interdyscyplinarne badania naukowe oraz monitorujący przestrzeganie wolności religijnej w państwach, gdzie ten problem najczęściej występuje. Celem badań jest poszukiwanie praktycznych wskazań dla przestrzegania wolności religijnej zarówno w Polsce, jak też w Europie. Badania naukowe dotyczące wolności religijnej obejmują obszar filozofii, teologii, prawa, socjologii, politologii, pedagogiki i psychologii. Współpraca z Sekcją Polską Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie daje możliwość połączenia wyników badań z udzielaniem konkretnej pomocy osobom prześladowanym ze względów religijnych, narodowościowych czy kulturowych. Wielką rolę ma całe społeczeństwo, które na własnych przykładach stara się dochodzić praw dla siebie. Wśród tych oddolnych inicjatyw są także działania młodych osób.

Książka *Arcybiskup Szczepan Wesoły. Przewodnik po drogach wolności* jest skromnym wyrazem uznania księdza Władysława Wyszowadzkiego, a także Uniwersyteckiego Centrum Badań Wolności Religijnej UKSW w Warszawie, dla Jego dzieła jako troskliwego pasterza polonijnej diaspory i posługi jej świadczony przez lata kapłaństwa.

Książd profesor Władysław Wyszowadzki oddaje w Państwa ręce publikację o człowieku, który bez wątplenia zasługuje na historyczną biografię. Między okładkami jednej książki pokazuje drogę do wolności – Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji – abp. Szczepana Wesołego.

dr Paulina Jabłońska

BISKUP NA ROZDROŻACH ŚWIATA

Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji w Wielkiej Brytanii

W swoim pierwszym liście pasterskim do rodaków, przebywających na emigracji, biskup Szczepan Wesoły napisał: „Naród w Polsce zespolony jest węzłem wiary. Jego siłą – jak to widzimy – jest wiara Chrystusowa. Jego pragnieniem i niezłomną nadzieją jest, by Polska została Chrystusowa. Również Polacy, jak i wywodzące się z polskiego narodu pokolenia, szczególnie tam, gdzie żyją w większych skupiskach, zespoleni są węzłami wiary. Zadaniem naszego duszpasterstwa i moim pragnieniem jest, by tak jak Naród w Kraju, również i Emigracja Polska była Chrystusowa i coraz silniej zespolona wiara. Z takim zadaniem zostałem posłany do Ludu Polskiego na emigracji. Mam być i chcę być wyłącznie pasterzem, czyli chcę głosić Chrystusa, wypełniając Jego polecenie nauczania (Mk 16, 15–16). Niech mi będzie wolno powtórzyć słowa św. Pawła, który mówił do chrześcijan w Koryncie: «Stanąłem przed wami w słabości i w bojaźni i z wielkim drżeniem. A mowa moja i moje głoszenie nauki nie miały nic z uwodzących przekonywaniem słów mądrości, lecz były ukazywaniem ducha i mocy, aby wiara wasza opierała się nie na mądrości ludzkiej lecz na mocy Bożej» (1Kor 2, 3–5). Chrystus żąda od pasterzy, aby znali swoje owce i aby one znały pasterza (J 10, 14). Będąc na emigracji już od kilkudziesięciu lat, ufam, że zdobyłem jakąś znajomość emigracyjnego i polonijnego życia, jego trosk, problemów społecznych, dążeń niepodległościowych. Przez ciągłe spotkania będzie okazja jeszcze bardziej pogłębiać tę znajomość, rozszerzać osobiste kontakty i lepiej spełniać pasterskie posłannictwo”.

Taka była, do ostatnich dni życia księdza arcybiskupa, jego posługa pasterska. Była posługą miłości. „Z tej miłości właśnie brała się jego fizyczna i duchowa moc, siła jego autorytetu, jego odwaga bycia sobą. [...] Zawsze był sobą, miał odwagę wydawania opinii nie zawsze popularnych, nie był ograniczony w myśleniu i działaniu koteriami kościelnymi i świeckimi. Był

człowiekiem wolnym!”¹, powiedział 10 września 2019 roku podczas homilii w kościele pw. św. Piotra i Pawła delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej bp Wiesław Lechowicz, podczas uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej tego zasłużonego duszpasterza Polonii i honorowego obywatela Katowic.

Rys biograficzny – od Katowic do Rzymu²

Arcybiskup Szczepan Wesoły, syn Franciszka Wesołego i Elżbiety z domu Koś, urodził się 16 października 1926 roku w Katowicach w rodzinie o tradycjach powstańczych. „Jego ojciec, pochodzący z Łąk, w powiecie kozielskim, ważną odegrał rolę zarówno w ruchu narodowym na Śląsku opolskim, jak i w katowickiej rodzinie parafialnej św. Piotra i Pawła. Czterokrotne odznaczenie państwowe za udział w powstaniach śląskich i krzewieniu ducha narodowego, za czterdziestoletnią działalność w Tow. Gimn. Sokół i szykany ze strony rządu pruskiego (w 1910 r. musiał opuścić warsztaty kolejowe w Gliwicach i szukać pracy we Wiedniu) – świadczą o jego aktywności patriotycznej i społecznej. Jako organizator pielgrzymek Gliwiczan do sanktuariów polskich i niezwykle czynny katolik zasiadający w zarządzie kilku związków kościelnych, był w katowickiej parafii jednym z bardzo w życiu kościelnym zaangażowanych przedstawicieli laikatu. Okupanci byli dla niego bardzo niełaskawi. Przez sześć miesięcy kazali mu się zgłaszać na policji. Nie było dlań pracy. Tknięty paralizem, zmarł w styczniu 1942 r. Wychował trzech synów: Stanisława, Szczepana i Piotra. Najstarszy Stanisław zginął w czasie wojny”³.

¹ W. Lechowicz, Homilia z okazji pierwszej rocznicy śmierci Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego, Katowice, 10 IX 2019 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii (APMKwAW)).

² Życiorys abp. Szczepana wesołego można opracować na podstawie poniższych źródeł: K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej*, Kraków 1998, s. 153–155; G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 397–398; *Wesoły Szczepan (1926–), delegat Prymasa do duszpasterstwa emigracyjnego*, w: *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, http://www.encyklo.pl/index.php?title=Weso%C5%82y_Szczepan [22.08.2014]; K. Dopierała, *Wesoły Szczepan*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, red. tenże, Toruń 2005, s. 237–238; A. i Z. Judycy, *W służbie Bogu i światu. Słownik biograficzny*, Toruń 2002, s. 289–290; *Szczepan Wesoły*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Szczepan_Weso%C5%82y [30.06.2016].

³ Por. J. Gawor, *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 18.

Przed wojną w swoim mieście rodzinnym ukończył sześć klas szkoły podstawowej i złożył egzamin do Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Katowicach. Niestety, rozpoczęcie działań wojennych uniemożliwiło mu kontynuowanie nauki. Wraz z całą rodziną wyjechał najpierw do Jarosławia, a stamtąd do Sosnowca, gdzie spędził kolejne dwa lata, pracując jako uczeń kupiecki w sklepie. „Niemiecki *Treuhänder* (zarządca przemysłowy) był jego przełożonym. W dwa lata później, uczeń otrzymał tzw. *Arbeitsbuch*. Teraz wolno mu było przenieść się do Katowic i objąć stanowisko pracownika handlowego w *Montanbetrieb*, w hucie Marty, na miejscu którego dzisiaj stoi super jednostka i pałac ślubów. Tam pracował do października 1943 r.”⁴. Kontynuował naukę na wieczorowych kursach szkoły zawodowej.

W październiku 1943 roku został skierowany na roboty przymusowe w Cuxhaven. Pracował przy budowie bunkrów potrzebnych Niemcom dla ukrycia cystern z paliwem. Jako siedemnastolatek, urodzony na terenach włączonych do Rzeszy Niemieckiej, w styczniu 1944 roku został wcielony do armii niemieckiej i skierowany na przeszkolenie wojskowe do Bielska. Potem został wysłany na francuski front zachodni. Pełnił służbę w Cannes w południowo-wschodniej Francji.

„W Cannes wystartował do swojej samodzielnej ucieczki z niemieckiej armii, której mundur nosił niespełna osiem miesięcy. W święto Wniebowstąpienia Najświętszej Panny Maryi, dnia 15 sierpnia 1944 r., zaryzykował niebezpieczną wyprawę przez linię frontu. Szlachetna «dezercja» udała się”⁵. Natychmiast przyłączył się do 2 Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa we Włoszech. Brał udział w walkach w Algierii i Włoszech jako radiotelegrafista w oddziałach łączności. Po zakończeniu działań wojennych we Włoszech uczestniczył w wojskowych kursach maturalnych w Alessano⁶.

Jesienią 1946 roku, razem z żołnierzami 2 Korpusu Polskiego, skierowany został do Wielkiej Brytanii. „Szczepan Wesoły był licealistą. Miał lat dwadzieścia. Nie miał matury, ani środków, aby ją zdobyć. Trzeba mu było jąć się do jakiejś pracy, aby zarobić na własne utrzymanie i ponadto zaoszczędzić grosza na dalsze studia”⁷. Podjął pracę jako robotnik fizyczny w fabryce drutów w Wakefield, a po czterech latach w fabryce bawełny

⁴ Tamże, s. 15.

⁵ Tamże.

⁶ Por. K. Mochlińska, *Duszpasterz i nauczyciel*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 32–36.

⁷ Gawor, *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, s. 16.

w Halifaxie. Dał się już wówczas poznać jako gorliwy katolicki działacz młodzieżowy, angażując się w prace Akcji Katolickiej i Sodalitacji Mariańskiej w polskiej wspólnocie parafialnej, wspierając w duszpasterskich działaniach niezłomnego ks. Tadeusza Gaika, żołnierza Armii Krajowej, więźnia obozów koncentracyjnych w Auschwitz i Dachau, organizatora życia parafialnego w Halifaxie⁸.

W latach 1950–1951 kontynuował naukę w kolegium jezuickim *Campion House* w Londynie, gdzie uzupełnił swoje średnie wykształcenie. W lipcu 1951 roku zdobył upragnione świadectwo dojrzałości, potrzebne mu do podjęcia studiów wyższych. Na krótko wrócił do pracy, tym razem w fabryce cukierków w Halifaxie, by zarobić na opłatę biletu przejazdowego do Rzymu. 15 września 1951 roku, w święto Matki Bożej Bolesnej, przybył do Rzymu. Został przyjęty do Papieskiego Kolegium Polskiego dla spóźnionych powołań kapłańskich. Studia filozoficzne i teologiczne pobierał na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim i uwieńczył je w 1957 roku stopniem licencjata z teologii. 28 października 1956 roku, wraz z grupą Brazylijczyków, otrzymał święcenia kapłańskie z rąk kard. Valerio Valeri'ego, prefekta Kongregacji ds. Zakonów. Został inkardynowany do swej rodzimej diecezji katowickiej.

Po święceniach kapłańskich w 1956 roku bp Stanisław Adamski, biskup katowicki, oddelegował go do dyspozycji abp. Józefa Gawliny. Pracował w tym czasie m.in. przy polskich wydawnictwach jubileuszowych związanych z *Millenium Chrzta Polski*. W latach 1958–1962 pełnił funkcję duszpasterza Polaków we Włoszech. W grudniu 1959 roku rozpoczął dodatkowo studia na Papieskim Instytucie Teologii Pastoralnej przy Uniwersytecie Laterańskim. W 1967 roku obronił tezy doktorskie z zakresu teologii. W międzyczasie w 1961 roku uczęszczał na wykłady z teologii pastoralnej na Papieskiej Akademii Alfonsianum oraz ze współczesnych środków apostołstwa na Dominikańskim Uniwersytecie *Pro Deo*.

W latach 1962–1965 pełnił funkcję kierownika Sekcji Słowiańskiej Biura Prasowego Sekretariatu Soboru Watykańskiego II, redagując biuletyn informacyjny dla dziennikarzy z Europy Wschodniej. W 1967 roku został kierownikiem Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie.

---

⁸ Por. 1948–1998. *Złoty Jubileusz Polskiej Parafii oraz Koła SPK Nr 417 w Halifax*, [wydanie jubileuszowe], Halifax 1998; *Polska Parafia w Halifax. 60 lat, w: 60 lat Polskiej Parafii w Bradford 1948–2008*, [wydanie jubileuszowe], Bradford 2008, s. 30–34; *Śp. ks. prałat Gaik*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” (DPZ), 31(1980), nr 4, s. 634–635.

Na prośbę bp. Władysława Rubina, ówczesnego delegata prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego do opieki nad emigracją i uchodźstwem polskim, został odpowiedzialnym za Kursy Loreto dla młodzieży emigracyjnej z Europy zachodniej, które kontynuował do 1991 roku włącznie⁹.

11 grudnia 1968 roku papież Paweł VI mianował go biskupem tytularnym Dragonary¹⁰ i sufraganiem diecezji gnieźnieńskiej z przeznaczeniem do pracy wśród Polonii zagranicznej. Święcenia biskupie otrzymał 7 lutego 1969 roku w Warszawie w prywatnej kaplicy prymasa Polski z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego, w obecności bp. Herberta Bednorza, ordynariusza katowickiego i bp. Władysława Rubina, delegata prymasa Polski do opieki nad emigracją i uchodźstwem polskim.

Za dewizę biskupią przyjął słowa *Laetus serviam* (Będę służył z radością). „Biskup Szczepan wdał się w ojca, o czym świadczy jego niezwykła ruchliwość i pracowitość w życiu Polonii zagranicznej. Nowym tego dowodem jest nie tylko hasło, jakie sobie wybrał dla swej pracy pasterskiej, ale ponadto akcenty w jego herbie biskupim. Widać tam laskę pielgrzymią, wkomponowaną w znak krzyża, oznakę sodalicyjną i muszlę, symbol i znak rozpoznawczy dawnych pielgrzymów. Tego rodzaju zespół symbolicznych znaków stanowi w całości jakby graficzny komentarz do biskupiego zawołania. Nowy biskup gnieźnieński pragnie «służyć z weselem» Polakom rozsianym po całym świecie, sam zapatrzony nieustannie w zwycięski krzyż Chrystusa i w Bożą Matkę, a kierowany myślą, że życie jest pielgrzymowaniem do ostatecznego celu”¹¹.

Jako biskup do końca swego życia rezydował w Rzymie. Od 1968 roku wspomagał w sprawach duszpasterstwa emigracji bp. Rubina, który wskutek prac na Synodzie i w Komisji Interpretacji Dokumentów Soborowych nie był w stanie oddać się całkowicie posłudze duszpasterskiej. Po śmierci bp. Władysława Rubina w 1980 roku sam pełnił funkcję delegata i został odpowiedzialnym za koordynację duszpasterstwa emigracyjnego poprzez kierowanie Centralnym Ośrodkiem Duszpasterstwa Emigracyjnego. Stał się

---

⁹ Pracę doktorską na ten temat obronił w 2011 roku ks. kan. Krzysztof Tyliczszak, wykładowca, a także kierownik Kursów Loreto drugiej generacji (1995–2000). Por. K. Tyliczszak, *Rola młodzieżowych Kursów Loreto w duszpasterstwie polonijnym w Europie Zachodniej*, Pelplin 2012.

¹⁰ Dragonara to stolica historycznej diecezji we Włoszech w prowincji Foggia (sufragania diecezji Benevento), utworzonej w XI w., a zlikwidowanej w XVI w. poprzez włączenie do diecezji San Severo.

¹¹ Gawor, *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, s. 18.

także rektorem kościoła pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Rzymie. Objął ponadto stanowisko przewodniczącego Rady Administracyjnej Fundacji Jana Pawła II w Rzymie. W latach 1980–2000 był także redaktorem naczelnym kwartalnika „Duszpasterz Polski Zagranicą”. 1 marca 1992 roku utworzył Polską Radę Duszpasterską Europy Zachodniej.

7 lutego 1994 roku został wyniesiony do godności arcybiskupa *ad personam*. Wszedł ponadto w skład Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych. W ramach prac Episkopatu Polski został sekretarzem Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracyjnego oraz członkiem Komisji Maryjnej i Komisji ds. Środków Społecznego Przekazu. 8 kwietnia 2003 roku papież Jan Paweł II przyjął jego rezygnację z urzędu biskupa pomocniczego archidiecezji gnieźnieńskiej i delegata ds. duszpasterstwa emigracji polskiej. Funkcję tę Konferencja Episkopatu Polski powierzyła bp. Ryszardowi Karpińskiemu, biskupowi pomocniczemu lubelskiemu. Do 2007 roku pełnił jeszcze funkcję rektora kościoła św. Stanisława. Chociaż nosił w swoim sercu pragnienie powrotu do rodzinnych Katowic, do końca swego życia pozostał w Rzymie.

Zmarł 28 sierpnia 2018 roku w Rzymie. 10 września 2018 roku w archikatedrze pw. Chrystusa Króla w Katowicach została odprawiona Msza św. pogrzebowa w jego intencji, po której został pochowany w krypcie biskupów w kościele pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Katowicach. Uroczystościom pogrzebowym przewodniczył prymas Polski abp Wojciech Polak, a kazanie wygłosił abp Wiktor Skworec, metropolita katowicki¹².

Ksiądz arcybiskup podczas swego długiego i bogatego życia otrzymał wiele odznaczeń, tytułów i wyróżnień. Postanowieniem prezydenta RP Andrzeja Dudy został odznaczony Orderem Orła Białego. Dekoracja orderem odbyła się 5 maja 2018 w ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej¹³. Wcześniej postanowieniem prezydenta Lecha Kaczyńskiego z 26 listopada 2008 roku został odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski¹⁴. Uroczystość dekoracji odbyła się 11 grudnia 2008 roku w ambasadzie polskiej przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. A zarządzeniem Ryszarda Kaczorowskiego, prezydenta RP na uchodźstwie, z 11 listopada 1990 roku, został odznaczony Wielką Wstęgą tego samego orderu.

¹² Por. *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesolego*, Katowice 2018.

¹³ Por. M. Judycki, *Order Orła Białego dla Arcybiskupa Polonii*, „Niepodległość i Pamięć”, 2018, nr 3, s. 289–291.

¹⁴ Por. *Postanowienie Prezydenta RP z 26 XI 2007 o nadaniu orderów i odznaczeń*, „Monitor Polski”, 2008, nr 19, poz. 199.

W 1996 roku przyznano mu honorowe obywatelstwo Katowic. W tym samym roku nadano mu tytuł doktora *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a w 2015 roku – Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W 2012 roku został odznaczony Odznaką Honorową *Bene Merito*. W 2007 roku został laureatem nagrody *Lux ex Silesia*, a także otrzymał medal *Fides et Ratio* oraz Wawrzyn Polonijny Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”¹⁵.

Arcybiskup Szczepan Wesoły jest autorem wielu artykułów i opracowań naukowych, m.in. w „Zeszytach Historycznych” (Paryż), „Duszpasterzu Polskim Zagranicą” (Rzym), „Czynie Katolickim” (Londyn) i pracach zbiorowych. Ma w swoim dorobku także publikacje książkowe, m.in. *Polska Bibliografia Maryjna od 1903 do 1955*, Rzym 1955 (razem z Z. Szostkiewiczem); *W służbie emigracji. Wybór listów pasterskich, kazań, przemówień, artykułów*, Londyn 1994; *Łączy nas kultura chrześcijańska*, Londyn 1996; *Abry wiara nie była daremna*, Katowice 2000¹⁶.

Podróże apostołskie arcybiskupa

Podróżowanie apostołskie uczynił arcybiskup Wesoły sposobem swego pasterskiego posługiwania. „Lubię takie życie. Nie dla mnie długie siedzenie za biurkiem. Choć czasem trzeba posiedzieć... Ważniejsze od administrowania jest bycie z ludźmi, spotkanie się z nimi tam, gdzie żyją i pracują. Podróże to nieodłączna część życia opiekuna emigracji. Ludzie bardzo chcą mieć kontakt ze swoim biskupem, rozmawiać z nim, ponarzekać, podowcipkować, razem się pomodlić. Biskup powinien być z nimi zawsze wtedy, gdy tego potrzebują, a nie tylko wtedy, gdy jemu pasuje. Dlatego nie zastanawiałem się, czy lubię podróżować, czy nie, starałem się być ciągle w drodze. Pewnie kilka razy obleciałem kulę ziemską, ale jak trzeba, to trzeba, prawda?”¹⁷. Stąd zyskał przydomek „Biskup na walizkach”: „No tak, wymieniałem je. Z jedną latałem po świecie, a druga – gotowa – czekała na mnie w Rzymie. Dzięki temu szybko i sprawnie mogłem się przemieszczać”¹⁸.

Przestrzeń posługi pastoralnej abp. Wesołego była rzeczywiście niezwykła. „Kiedy zostaje się mianowanym biskupem, otrzymuje się w przenośnym

¹⁵ Por. I. Masalska, *III Zjazd Polonii i Polaków z Zagranicy*, „Kurier Galicyjski”, 2007, nr 4, s. 1.4.

¹⁶ Por. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej*, s. 153–155.

¹⁷ *Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010, s. 163–164.

¹⁸ Tamże, s. 164.

sensie «ziemię», to znaczy określoną przestrzeń Kościoła, w której biskup staje się pasterzem. Zwyczajnie tą przestrzenią jest diecezja, ale bywa, że Kościół wyznacza biskupowi inną sferę posługiwania przekraczającą ramy terytorialnych granic między lokalnymi wspólnotami. Abp Szczepan Wesoły był biskupem bez ziemi, ale w zamian otrzymał cały świat, a w nim polskich emigrantów, których miał otoczyć pasterską troską. Przestrzenią biskupiej służby był dla niego człowiek – Polak, katolik – który sam został wywłaszczony ze swej ojczystej ziemi. Abp Szczepan służył takiemu człowiekowi, pokonując do niego drogę nieraz tysięcy kilometrów, spędzając wiele godzin na lotniskach i w powietrzu, aby dotrzeć do czekającego nań rodaka. Nazywano abp. Szczepana «biskupem na walizkach» – ziemi miał tyle, ile pokrywała jej jego stopa¹⁹.

W piątek, 7 lutego 1969 roku, w prywatnej kaplicy kard. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski, w Warszawie, otrzymał święcenia biskupie, a już w sobotę, 29 marca, wybrał się w swoją pierwszą, niezwykle intensywną, wizytę duszpasterską do Anglii i Walii. W niedzielę w kościele pw. św. Andrzeja Boboli w Londynie odprawił uroczystą Mszę św., podczas której kazanie wygłosił bp Władysław Rubin, w obecności abp. Igeno Eugenio Cardinale, delegata apostolskiego w Wielkiej Brytanii. Po Mszy św. w sali parafialnej został powitany w imieniu całej Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii przez ówczesnego rektora, ks. inf. Władysława Staniszewskiego. W następnym dniu miał liczne spotkania z przedstawicielami brytyjskiej Polonii. W Wielki Czwartek, 3 kwietnia, odprawił w Bradford uroczystą Mszę Wieczery Pańskiej, w asyście ks. Stanisława Cześniakowskiego i ks. Stanisława Cymbalisty oraz wygłosił kazanie. Dwa dni później na Devonii przewodniczył Liturgii Wigilii Paschalnej i prowadził procesję rezurekcyjną. W Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego, razem z ks. inf. Staniszewskim, odprawił Mszę św. w kościele pw. św. Andrzeja Boboli²⁰.

W Poniedziałek Wielkanocny, w towarzystwie księdza rektora, złożył wizytę w parafii w Kidderminster, w której posługiwał mocno schorowany już ks. prał. Piotr Rogiński. Odprawił tam Mszę św., podczas której udzielił sakramentu bierzmowania, a potem odwiedził wspólnotę w Worcester,

¹⁹ W. Skworc, „*Deo et Patriae*”. Homilia podczas Mszy św. pogrzebowej śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego, Katowice, 10 IX 2018, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 19–20.

²⁰ Por. *Kronika Kościoła św. Andrzeja Boboli w Londynie 1961–2011*, red. A. Suchcitz, Londyn 2012, s. 95–96.

gdzie w polskim klubie spotkał się z rodakami²¹. W środę, 9 kwietnia, złożył wizytę ojcom jezuitom na Willesden Green²². W dniach 12–13 kwietnia w Birmingham wziął udział w celebracji 50-lecia istnienia KSMP, na którą przybyli przedstawiciele wszystkich kół w Wielkiej Brytanii. Odprawił dla nich uroczystą Mszę św. i wygłosił kazanie, uczestniczył w obradach i festiwalu młodych. A w poniedziałek, 14 kwietnia, w obozie Prees Higher Heath w Tilstock przewodniczył uroczystościom pogrzebowym ks. Piotra Niemiry, założyciela i długoletniego proboszcza tej polskiej parafii. Odprawił tam mszę św. koncelebrowaną i wygłosił kazanie. Potem powrócił do Rzymu²³.

Od tej chwili ksiądz arcybiskup „niestrudzenie jako zwiastun Ewangelii odwiedza rodaków rozproszonych po nieomal wszystkich kontynentach, tych w wielkich metropoliach świata i tych odciętych od szlaków cywilizacyjnych, zagubionych w małych polskich koloniach na wyżynach Peru, w puszczy brazylijskiej, osiadłych na piaskach Libanu czy wśród fiordów Norwegii”²⁴.

Terminarz jego duszpasterskich spotkań był imponujący. Do 1999 roku był on skrzętnie udokumentowany w „Duszpasterzu Polskim Zagranicą”, którego był redaktorem naczelnym²⁵. Jako przykład jego intensywnego posługiwania i heroicznej pracy niech posłuży kalendarium jego duszpasterskich wizyt z 1985 roku. A każdy rok jego biskupiej posługi wyglądał podobnie. Rejestr ten wykazuje jedynie daty konkretnych spotkań w poszczególnych krajach, pomijając czas poświęcony na transport. A na lotniskach i w samolotach spędził arcybiskup Szczepan wiele swego cennego czasu²⁶.

²¹ Por. APMKwAW, W. Staniszewski, List do ks. Franciszka Kąckiego CRL, 2 IV 1969; APMKwAW, S. Wesoły, Spostrzeżenia po odwiedzinach w Kidderminster, 7 IV 1969; W.H. [bp], *Wiadomości z Kidderminster*, „Dziennik Polski” z 28 IV 1969; tenże, *Ks. bp Wesoły w Kidderminster – Worcester*, „Gazeta Niedzielną” z 25 V 1969.

²² Por. *Kronika Polskiej Misji Katolickiej*, „Wiadomości Polskiej Misji Katolickiej – Czyn Katolicki”, 1969, nr 7–8, s. 26; *Polska Kronika Zagraniczna*, DPZ, 20(1969), nr 5, s. 313–314.

²³ Por. *Kronika Polskiej Misji Katolickiej*, s. 26; *Polska Kronika Zagraniczna*, s. 314–315.

²⁴ M. Stasiak, *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora honoris causa KUL*, Lublin, 11.12.1996 r., w: S. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17). Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii, Katowice 2000, s. 12–13.

²⁵ Kwartalnik ten wydawany był przez Centralny Ośrodek Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie jedynie do 1999 r.

²⁶ Na podstawie: *Odwiedziny duszpasterskie ks. biskupa Szczepana Wesołego*, DPZ, 36(1985): nr 2, s. 340–341; nr 3, s. 576–578; nr 4, s. 785–786; 37(1986): nr 1, s. 169–170; nr 2, s. 413–414.

Kalendarium duszpasterskich wizyt bp. Szczepana Wesołego w 1985 r.

Data	Kraj	Miejscowość	Cel wizyty
9–15 I	Anglia	Londyn	Spotkanie w sprawie przygotowania programu wizyty Księdza Prymasa w Wielkiej Brytanii (z bp. Jerzym Dąbrowskim).
		Londyn: Devon	Msza św. i parafialne spotkanie opłatkowe.
19–21 I	Niemcy	Monachium	Spotkanie w sprawach parafii.
		Freising	Spotkanie z parafianami. Odwiedzenie Rektoratu.
		Monachium	Msza św. Spotkanie z wiernymi. Jasełka i parafialne spotkanie opłatkowe. Konferencja z kapłanami dekanatu południowego.
3 II	Włochy	Lecce	Msza św. i spotkanie z Polakami mieszkającymi w Publie.
11–12 II	Anglia	Londyn	Spotkanie z kapłanami w sprawie przygotowania programu wizyty Księdza Prymasa w Wielkiej Brytanii.
13–14 II	Niemcy	Ludwigshafen	Konferencja duchowa z kapłanami pracującymi w duszpasterstwie w Niemczech w sprawach bieżących.
22 II – 5 III	Anglia / Walia	Londyn	Zjazd Związku Harcerstwa Polskiego. Msza św. z okazji 75-lecia ZHP w Brompton Oratory.
		Manchester Bradford Huddersfield Leeds York Newark Laxton Hall Leicester Coventry Birmingham Londyn Cardiff Swindon Fawley Court	Towarzystwo Księdzu Prymasowi w jego pierwszej podróży apostołskiej do Polaków zamieszkałych w Wielkiej Brytanii.
		Londyn	Zebranie Rady Polskiej Macierzy Szkolnej.

23–24 III	Niemcy	Essen	Spotkanie Biskupów Polskich i Niemieckich w sprawie duszpasterstwa polskiego w Niemczech Zach.
		Augusburg	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Neu Ulm	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
13–14 IV	Włochy	Torremaggiore	Odwiedziny tytularnej kaplicy biskupiej Dragonara. Uroczysta procesja i Msza św.
20–21 IV	Francja	Fouquieres	Zebranie Rady PZK. Referat na temat duszpasterstwa młodzieży i Msza św.
		Mericourt	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Lens	Zjazd Kongresu Polonii Francuskiej. Referat. Msza św.
22 IV	Belgia	Reseaix	Odwiedziny chorego ks. prał. Bolesława Kurzawy.
		Bruksela	Omówienie programu spotkania Ojca św. z Polakami.
28 IV	Niemcy	Berlin	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Kazania na dwu następnych Mszach św.
2–4 V	Polska	Częstochowa	Konferencja Episkopatu Polski.
		Drohiczyn	Rozpoczęcie peregrynacji obrazu MB Częstochowskiej.
11–17 V	Francja	Paryż	Dedykacja Domu św. Antoniego. Kościół polski: Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Troyes	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkanie z parafianami.
		Paryż	Spotkanie z kard. Jean-Marie Lustiger'em w sprawach duszpasterstwa polskiego.
		Montigny-on- Ostrevent	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Lens	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Noyelles-sous-Lens	Msza św. z sakramentem bierzmowania.

		Lievin	Msza św. z sakramentem bierzmowania.
		Marles-les-Mines	Msza św. i spotkanie z parafianami.
19 V	Belgia	Bruksela	Msza św. dla Polaków w kaplicy polskiej. Spotkanie Ojca św. Jana Pawła II z Polakami.
25 V	Niemcy	Carlsberg	Udzielenie święceń kapłańskim 4 diakonom.
26 V	Anglia	Fawley Court	Msza św. z okazji Zjazdu Polaków.
27 V	Belgia	Montaign	Pielgrzymka Polaków z Belgii. Msza św. Uroczystość 50-lecia kapłaństwa o. Augustyna Müllera OMI.
31 V – 4 VI	Anglia	Northampton	Zjazd Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej. Referat inauguracyjny i Msza św.
		Leicester	Msza św. z okazji 20-lecia poświęcenia kościoła. Spotkanie z wiernymi. Spotkanie z młodzieżą.
		Northampton	Odwiedziny bp. Francisca Thomasa w sprawach duszpasterstwa polskiego.
4–10 VI	Anglia	Londyn: Croydon	Dedykacja nowej kaplicy i procesja Bożego Ciała.
		Wolverhampton	Msza św. w intencji rodzin. Spotkanie przedstawicielami organizacji i zarządem parafii. Odwiedziny szkoły polskiej.
		Canock	Modlitwy przy Pomniku Katyńskim. Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Wolverhampton	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Procesja Bożego Ciała. Spotkanie z parafianami.
		Penley	Uroczystość 50-lecia kapłaństwa ks. Feliksa Kamińskiego.
16–17 VI	Francja	Sion	Udział w Pielgrzymce Polaków z Francji Wsch. Msza św., nauka popołudniowa i procesja.
		Moulins-lès-Metz	Zebranie dekanatu wschodnia Francja na tematy młodzieży.

22–24 VI	Anglia	Redditch	Uroczystość 50-lecia kapłaństwa ks. prał. Józefa Gołąba.
26–27 VI	Włochy	Rzym	Uroczystości związane z odsłonięciem tablicy ofiarodawców Domu Jana Pawła II. Audiencja u Ojca św. Zebranie informacyjne. Spotkania w Domu Jana Pawła II i w kościele św. Stanisława.
29–30 VI	Anglia	Londyn: Hammersmith	Uroczystość 25-lecia kapłaństwa ks. prał. Witolda Jareckiego.
		Swindon	Uroczystość 25-lecia kapłaństwa ks. Stefana Orła.
5–7 VII	Francja	Paryż	Odczyt i dyskusja nt. duszpasterstwa emigracji w Centre du Dialogue Księża Pallotynów. Odwiedziny Foyer Jean Paul II i inne spotkania.
		Osny	Przewodniczenie dorocznej pielgrzymce.
19 II – 8 VIII	Włochy	Cison di Valmarino	Prowadzenie XIX Młodzieżowego Kursu Loreto.
10–12 VIII	Anglia	Clumber Park	Msza św. na zakończenie Jubileuszowego Zlotu ZHP
		Fenton	Msza św. i spotkanie z zuchami w stancyi harcerskiej.
18–19 VIII	Niemcy	Hannover	Przewodniczenie dorocznej pielgrzymce. Po południu udzielanie sakramentu bierzmowania. Rozmowy w sprawie przyszłości ośrodka w Carlsbergu.
20 VIII	Francja	Paryż	Pogrzeb ks. prał. Zbigniewa Bernackiego, rektora misji.
25 VIII – 3 IX	USA	Dudley	Msza św. i spotkanie z młodą emigracją.
		Attlebow	Prowadzenie dorocznej pielgrzymki w Sanktuarium La Salette. Spotkanie z kapłanami.
		Waszyngton	Msza św. i spotkanie z Polakami z okazji odpustu MB Częstochowskiej. Wizyta u abp. Jamesa Hickeya. Spotkanie z sekretarzem Episkopatu USA. Konferencja w sprawach emigracji. Msza św. w kaplicy MB Częstochowskiej w National Shrine.
		Bayonne	Spotkanie z kapłanami i delegatami parafii polskich w stanie New Jersey na temat Fundacji Jana Pawła II.

		Nowy Jork	Spotkanie z przedstawicielami życia społecznego. Spotkanie w Domu Weterana z Polonią Nowego Jorku i dyskusja na tematy emigracji.
		Boston	Spotkanie z kard. Bernardem Law'em.
		Worcester	Spotkanie z bp. Timothyem Harringtonem.
		Springfield (Illinois)	Spotkanie z bp. Danielem Ryanem.
		New Britain	Msza św. w kościele Serca Pana Jezusa i spotkanie z Polakami. Przyjęcie w Domu Gen. Hallera.
		Three Rivers	Pulaski Park: Msza św. z okazji spotkania Polonii i udział w uroczystości dożynkowej.
		Enfield	Odwiedzenie sióstr felicjanek i spotkanie ze starszymi siostrami w infirmerii.
		Holyoke	Bankiet z przedstawicielami Polonii.
6–8 IX	Austria	Lins Traum	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkanie z Polakami. Spotkanie z Wikariuszem Generalnym w sprawie duszpasterstwa polskiego.
		Wiedeń: Kahlenberg	Msza św. z okazji rocznicy Odsieczy Wiedeńskiej.
8–12 IX	Francja	Paryż	Prowadzenie rekolekcji dla kapłanów polskich we Francji. Zebranie kapłanów polskich z całej Francji w sprawach duszpasterskich.
13–16 IX	Anglia	Londyn	Otwarcie Kongresu Kultury Polskiej na obczyźnie.
		Londyn: Hammersmith	Msza św. z okazji Kongresu Kultury Polskiej.
		Aylesford	Msza św. z okazji jubileuszowej pielgrzymki harcerskiej.
		Londyn	Rozmowy w sprawie reorganizacji Ośrodka Wydawniczego Veritas. Udział w Grabowski Memorial Lecture na University of London.
22 IX	Francja	Harnes	Uroczystość 30-lecia kapłaństwa ks. Rajmunda Ankierskiego. Spotkanie z parafianami.
26 IX	Niemcy	Traunstein	Zebranie wszystkich kapłanów polskich w Niemczech.

		Monachium	Spotkanie z delegatami IPK w domu parafialnym.
28–29 IX	Dania	Kopenhaga	Spotkanie z kapłanami polskimi pracującymi w Danii. Uroczystość 60-lecia kapłaństwa ks. prał. Jana Szymasza, Rektora. Spotkanie z Polonią
18–21 X	Holandia	Amsterdam	Gosperdam: Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkanie z parafianami.
		Philippine	Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Vlissingen	Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Rotterdam	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkanie z parafianami.
		Amsterdam	Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Haga	Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Hilegan	Msza św. i spotkanie z Polakami.
		Alkmaar	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkanie z parafianami.
		Haarlem	Spotkanie z bp. Hendrickiem Bomerseem.
27 X	Szwajcaria	Freiburg-Marly	Msza św. z okazji odpustu. Spotkanie z Polonią. Nabożeństwo różańcowe.
30–31 X	Anglia	Londyn	Msza św. w intencji męczenników XX wieku w Brompton Oratory w pierwszą rocznicę męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki.
2 XI	Włochy	Loreto	Msza św. w Dzień Zaduszny na Cmentarzu Wojennym
9–11 XI	Niemcy	Dortmund	Udział w akademii listopadowej i spotkaniu towarzyskim. Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkania z Polonią, Radą Parafialną i organizacjami.
		Dössel	Spotkanie z oddziałami wartowniczymi w Hamm.
12 XI	Szwajcaria	Lucerna	Spotkanie z Komisją Emigracyjną Episkopatu Szwajcarii i kapłanami polskimi pracującymi w Szwajcarii.
23–28 XI	Kanada	Mississauga	Przemówienie na bankiecie z okazji 40-lecia Credit Union.

		Toronto	św. Stanisława: Msza św. z okazji 40-lecia Credit Union. Spotkanie z parafianami. Copernicu Lodge: Msza św. dla harcerzy. Spotkanie z instruktorami. Odwiedziny Redakcji „Głosu Polskiego”. Spotkanie z Zarządem Credit Union. św. Kazimierza: Msza św. i spotkanie z parafianami.
		Port Credit	Spotkanie w Domu Rekolekcyjnym.
		Toronto	Spotkanie z pracownikami Credit Union. Wywiady i spotkania indywidualne. Spotkanie z Zarządem Kongresu Polonii Kanadyjskiej.
1–2 XII	Anglia	Londyn: Hammersmith	Msza św. z sakramentem bierzmowania. Spotkania z młodzieżą i Zarząd Parafialnym.
		Londyn: Devonia	Uroczysty chrzest.
		Londyn	Rozmowy w sprawie PKSU Veritas. Zebranie Rady Instytutu Polskiej Rady Akcji Katolickiej.
14–15 XII	Norwegia	Oslo	Msze św. Spotkanie ze wspólnotą w sprawie stałego duszpasterstwa polskiego. Spotkania indywidualne. Konferencja z bp. Garhardem Schwenzerem.
22 XII	Włochy	Monreale (Sycylia)	Msza św. dla Polaków z Palermo i okolicy.

Źródło: DPZ, 36(1985): nr 2, s. 340–341; nr 3, s. 576–578; nr 4, s. 785–786; 37(1986): nr 1, s. 169–170; nr 2, s. 413–414.

Sens tych duszpasterskich spotkań widział ksiądz arcybiskup w istocie swego biskupiego posługiwania i potrzebie wpisanej w serce oczekującego go człowieka, często zagubionego w meandrach świata: „Daje poczucie, że choć pozostają daleko od kraju, to nie są samotni. Że Kościół o nich pamięta. [...] Szybko zauważyłem, że gdy przyjeżdżam, np. z sakramentem bierzmowania, ludzie niesamowicie to przeżywają. Dzieci w specjalnie przygotowanych strojach recytujące wierszyki. To dawało mi poczucie sensu tego, co robię. Biskup musi być z ludźmi, którzy chcą z nim być. Miałem wiele wzruszających spotkań z polskimi emigrantami. Niedawno byłem w Paryżu, po mszy przyszły do mnie panie, które wspominały moją wizytę 20 lat temu. Były takie lata, gdy w ciągu jednego roku wyjeżdżałem z Rzymu

kilkadziesiąt razy w roku. Głównie jeździłem po Europie, dwa razy w roku bywałem w Stanach Zjednoczonych, kilka razy w Brazylii i w Australii²⁷.

Posługa arcybiskupa nie ograniczała się tylko i wyłącznie do całych środowisk. Ona miała też wymiar niezwykle indywidualny. Miał wyśmienitą pamięć. Był w stanie rozpoznać twarz, zapamiętać imiona i okoliczności spotkania. Pozostawił po sobie całą spuściznę korespondencji z ludźmi z całego świata. Po każdej podróży apostolskiej wysyłał listy z podziękowaniami nie tylko do księży proboszczów odwiedzanych wspólnot, ale i do osób świeckich, które użyczyły mu swej gościnności.

Zwany przez wszystkich „biskupem na walizkach”, „niestrudzenie, także po przejściu na emeryturę, jak długo pozwalały mu słabnące siły i stan zdrowia, służył Polakom rozsianym po świecie jako ich pasterz, przyjaciel i nauczyciel²⁸. Ostatnie dwie wizyty w Wielkiej Brytanii odbył w 2014 roku. W niedzielę, 11 maja, podczas uroczystej Mszy św. w kościele pw. św. Stanisława Kostki w Coventry udzielił młodzieży sakramentu bierzmowania. Potem wziął udział w przedstawieniu *Przed sklepem jubilera* w adaptacji Hanny Marzańskiej. Następnego udał się do parafii w Leeds, gdzie spotkał się z abp. Wiktoorem Skworcem, arcybiskupem metropolitą katowickim. Później, w dniach 14–16 listopada, złożył wizytę w parafii w Bristolu z okazji rocznicy konsekracji polskiego kościoła. To była jego ostatnia podróż duszpasterska.

Identyfikował się z polską emigracją i dlatego cały był oddany posłudze rodakom rozsianym po całym świecie. „Chyba najbardziej był związany z Anglią, ale żył sprawami ośrodków duszpasterskich na wszystkich kontynentach. Te sprawy były w nim tak głęboko, że nawet w ostatnich tygodniach życia, gdy świadomość nie nadążała już za biegiem czasu, stale mówił o dawnych wydarzeniach z życia Polonii w świecie, tak jakby miały miejsce wczoraj albo miały się odbyć jutro. A walizki były wciąż gotowe...”²⁹.

* * *

Arcybiskup Szczepan Wesoły to jedna z najważniejszych postaci polskiej emigracji. Sam znał dobrze życie tułaczce. Rozumiał zatem i tych, których los w podobny sposób potraktował. Człowiek całym sercem oddany Polakom na uchodźstwie. Jego życie i posługa są dla nas nie tylko przykładem, ale

²⁷ *Biskup na walizkach*, s. 166.

²⁸ *Życiorys*, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 6.

²⁹ P. Ptasznik, *Homilia na Mszy św. w intencji śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Rzym, 31 VIII 2018 r., w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 13.

i zobowiązaniem do ciągłej troski o pielęgnowanie swojej wiary oraz miłości do ojczystej ziemi, bez względu na to, gdzie przebywamy; a nade wszystko do realizacji swego powołania w pokorze i radości, zgodnie z arcybiskupim zawołaniem: *Laetus serviam*. „To nawiązanie do mojego nazwiska, ale ważniejsze było dla mnie skojarzenie z Soborem Watykańskim II, zgodnie z którym posługa kapłańska to radosna służba Bogu. Mnie cieszy bycie księdzem. Poświęciłem się Bogu i nie żałuję”³⁰.

STRESZCZENIE

Arcybiskup Szczepan Wesoły przejął opiekę nad polskimi emigrantami, rozsiyanymi po całym świecie, po abp. Józefie Gawlinie i kard. Władysławie Rubinie. Jego pasterska posługa wynikała z osobistego doświadczenia jako emigranta. Był pasterzem, który potrafił dokonać wnikliwej, teologicznej i socjologicznej analizy problemów związanych z polską emigracją. Jego dewizą biskupią były słowa: *Laetus serviam*. Potwierdzał ich znaczenie poprzez pracowitość duszpasterską, kapłańskie oddanie sprawom rodaków, życzliwość i pogodę ducha, co zaskarbiło mu szacunek, autorytet i miłość Polaków na całym świecie. Spoglądając na rozmiary jego heroicznej pracy, odwiedzającego nieustannie polskie parafie i skupiska emigracyjne, nadano mu przydomek „biskup na walizkach”. Na trwałe zapisał się także w dziejach polskiej emigracji w Anglii.

Słowa kluczowe: polska emigracja, Szczepan Wesoły, posługa pasterska, emigracja, wizyty, laikat, Wielka Brytania.

ABSTRACT

Archbishop Stephen Wesoły took over the care of Polish emigrants scattered all over the world, after Archbishop Jozef Gawlina and Cardinal Władysław Rubin. His pastoral ministry stemmed from his personal experience migration. He was a shepherd who could make a thorough, theological and sociological analysis of the problems connected with Polish emigration. His episcopal motto was „*Laetus serviam*”. He confirmed their importance through his pastoral diligence, priestly devotion to the matters of his compatriots, kindness and cheerfulness, which won him respect, authority and love of Poles all over the world. Looking at the size of his heroic work, constantly visiting Polish parishes and emigration centres, he was nicknamed „the bishop on a suitcase”. He also made a permanent mark in the history of Polish emigration in England.

³⁰ *Biskup na walizkach*, s. 143.

Key words: Polish emigration, Stephen Wesoły, pastoral care, emigration, visits, laity, Great Britain.

BIBLIOGRAFIA

- 1948–1998 *Złoty Jubileusz Polskiej Parafii oraz Koła SPK Nr 417 w Halifax* [wydanie jubileuszowe], Halifax 1998.
- Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010.
- Dopierała K., *Wesoły Szczepan*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 5, red. K. Dopierała, Toruń 2005.
- Gawor J., *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Judyccy A. i Z., *W służbie Boga i światu. Słownik biograficzny*, Toruń 2002.
- Judycki M., *Order Orła Białego dla Arcybiskupa Polonii*, „Niepodległość i Pamięć”, 2018, nr 3.
- Kronika Kościoła św. Andrzeja Boboli w Londynie 1961–2011*, red. A. Suchcitz, Londyn 2012.
- Kronika Polskiej Misji Katolickiej*, „Wiadomości Polskiej Misji Katolickiej – Czyn Katolicki”, 1969, nr 7–8.
- Lechowicz W., *Homilia z okazji pierwszej rocznicy śmierci Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice, 10 IX 2019 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).
- Masalska I., *III Zjazd Polonii i Polaków z Zagranicy*, „Kurier Galicyjski”, 2007, nr 4.
- Mochlińska K., *Duszpasterz i nauczyciel*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Odwiedziny duszpasterskie ks. biskupa Szczepana Wesołego*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 36(1985): nr 2, nr 3, nr 4; 37(1986): nr 1, nr 2.
- Polak G., *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999.
- Polska Kronika Zagraniczna*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 20(1969), nr 5.
- Polska Parafia w Halifax. 60 lat*, w: *60 lat Polskiej Parafii w Bradford 1948–2008* [wydanie jubileuszowe], Bradford 2008.

- Postanowienie Prezydenta RP z 26 XI 2007 o nadaniu orderów i odznaczeń*, „Monitor Polski”, 2008, nr 19, poz. 199.
- Prokop K.R., *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej*, Kraków 1998.
- Ptasznik P., *Homilia na Mszy św. w intencji śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Rzym, 31 VIII 2018 r., w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018.
- Skworec W., „*Deo et Patriae*”. *Homilia podczas Mszy św. pogrzebowej śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice, 10 IX 2018, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018.
- Staniszewski W., List do ks. Franciszka Kąckiego CRL, 2 IV 1969 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).
- Stasiak M., *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora honoris causa KUL*, Lublin, 11.12.1996 r., w: S. Wesoły, „*Aby wiara nie była daremna...*” (1Kor 15, 17). *Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii*, Katowice 2000.
- Szczepan Wesoły, https://pl.wikipedia.org/wiki/Szczepan_Weso%C5%82y [30.06.2016].
- Śp. ks. prałat Gaik, „*Duszpasterz Polski Zagranicą*”, 31(1980), nr 4.
- Tyliszczak K., *Rola młodzieżowych Kursów Loreto w duszpasterstwie polonijnym w Europie Zachodniej*, Pelplin 2012.
- W.H. [bp], *Ks. bp Wesoły w Kidderminster – Worcester*, „*Gazeta Niedzielną*” z 25 V 1969.
- W.H. [bp], *Wiadomości z Kidderminster*, „*Dziennik Polski*” z 28 IV 1969.
- Wesoły S., *List Pastorski do Rodaków*, 26 VIII 1980, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *Spostrzeżenia po odwiedzinach w Kidderminster*, 7 IV 1969 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).
- Wesoły Szczepan (1926–), *delegat Prymasa do duszpasterstwa emigracyjnego*, w: *E-ncyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, http://www.encyklo.pl/index.php?title=Weso%C5%82y_Szczepan [22.08.2014].
- Życiorys, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018.

PROTEKTOR POLSKIEGO LAIKATU

Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji w Wielkiej Brytanii

Powołaniem osób świeckich jest przede wszystkim „ewangelizacja kultur, wprowadzanie mocy Ewangelii w rzeczywistość rodziny, pracy, mass mediów, sportu i czasu wolnego, chrześcijańska animacja porządku społecznego i życia publicznego, narodowego i międzynarodowego. Z uwagi bowiem na ich miejsce w świecie, wierni świeccy są w stanie wywierać wielki wpływ na otaczające ich środowisko, rozszerzając tylu ludziom perspektywy i horyzonty nadziei. Z drugiej strony, zaangażowani w rzeczywistość doczesną ze względu na swój zwyczajny wybór życiowy wierni świeccy są wezwani, w sposób zgodny z ich świecką naturą, do zdania sprawy z nadziei (por. 1P 3, 15) na odpowiednich polach pracy, podtrzymując w sercu «oczekiwanie na nową ziemię» (KDK, n. 39). Biskupi ze swojej strony powinni być blisko wiernych świeckich, którzy, znajdując się w centrum złożonych problemów świata, są szczególnie narażeni na niepokój i cierpienie; powinni wspierać ich, aby byli chrześcijanami o silnej nadziei, mocno przekonanymi, że Pan jest zawsze ze swoimi dziećmi” (*Pastores gregis*, n. 51).

Dojrzewanie do apostołstwa

Arcybiskup Szczepan Wesoły jako młody człowiek wzrastał w atmosferze głębokiej więzi z Bogiem i Kościołem. Trudne doświadczenia wojenne dodatkowo umocniły jego wiarę. Kształtowała go przede wszystkim formacja Sodalitacji Mariańskiej, do której należał od najmłodszych lat. To ona pomagała mu w uszlachetnieniu i uświęceniu. Przygotowywała go również do apostołstwa, które pomagało polskiemu społeczeństwu na emigracji w poważaniu nauki Chrystusowej, w rozbudzaniu i utrzymywaniu czci, uległości i miłości do Kościoła, w tym szczególnie do Stolicy Apostolskiej, służeniu Kościołowi w rozszerzaniu wiary, popierania i bronięcia jej oraz narodowi

polskiemu. „Wierny idei walki o wolność Ojczyzny wszedł w życie nowe na obcej ziemi, przepełniony duchem chrześcijańskiej ofiarności i ewangelicznego zapału. Gdziekolwiek przyszło mu stawać w jednym z wami szeregu, czynił to w duchu apostołstwa, które każe podjąć się wszystkiego, czego Bóg zażąda, podjąć się i bez zastrzeżeń i z pogodą w sercu”¹, mówił o nim bp Władysław Rubin, wprowadzając go w urząd pasterski w dniu 30 marca 1969 roku w kościele pw. św. Andrzeja Boboli w Londynie.

Będąc częścią polskiej wspólnoty katolickiej w Halifaxie, w której duszpasterzem był niezmordowany ks. Tadeusz Gaik, angażował się w dzieła Akcji Katolickiej i duszpasterstwa młodzieży². „Czas wolny poświęca całkowicie organizowaniu życia polskiego w ośrodkach Yorkshire. Szczepan Wesoły jest tego ruchu społeczno-narodowego nie tylko inicjatorem i organizatorem, lecz również jego kierownikiem, niezmordowanym pracownikiem i dobrym duchem. Ma otwarte oczy na złożoność i wielowarstwowość tego rodzaju pracy społecznej. Wzajemna pomoc, szkolnictwo, szukanie możliwości zarobkowania dla Polaków, akcja charytatywna, pielęgnowanie ducha narodowego, dostępne mu formy pracy duszpasterskiej, jako sodalicja mariańska, koła kształcenia religijnego, akcja charytatywna z odpowiednią skalą imprez, zjazdów i spotkań z tym związanych – słowem cały, jakże wielokierunkowy ruch społeczny, m.in. w Halifax, zależał wręcz od pracowitości, pomysłowości i energii Szczepana Wesołego”³. To doświadczenie ułatwiło mu podejmowanie i wypełnianie funkcji pasterza polskiej emigracji.

Mocno w jego sercu wpisana była troska o formację osób świeckich, która powinna przygotować ich do pełnego uczestnictwa w życiu sakramentalnym, do zaangażowanej obecności we wspólnocie Kościoła, do podejmowania współodpowiedzialności za Jego dobro duchowe i materialne oraz do ewangelizacji kultury i uzdrawiania struktur społecznych. Nie martwił się zbyt o starszą emigrację. Wiedział, że przedwojenna solidna ich formacja musi przynieść solidne owoce: „Trzeba tu zaznaczyć, że organizowana Akcja

---

¹ W. Rubin, „*Laetus Serviam*”. Kazanie w kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie, 30 III 1969, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994, s. 24–25.

² Por. S. Wesoły, *O Akcji Katolickiej*, „Komunikat Oddziału Polskiej Akcji Katolickiej w Halifax”, nr 20, s. 1.

³ J. Gawor, *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 16.

Katolicka była rzeczywiście akcją świecką. Owszem, był asystent kościelny, ale wszystkie odczyty były prowadzone i wygłaszane przez świeckich i to na tematy czysto teologiczne. Księża odczytów nie głosili, poza może ks. prał. Cieńskim. Świadczy to, jak głęboka był przedwojenna formacja, bo przecież wszyscy świeccy i księża byli uformowani w Polsce przedwojennej. Może ktoś powie, że były to elity. Na pewno tak, ale różne organizacje przedwojenne, jak młodzieżowa Sodalicia Mariańska czy Akcja Katolicka ze swoimi czterema odgałęzieniami, inne organizacje, jak „Odrodzenie”, autentycznie formowały myślenie katolickie, które później zdało bardzo chwalebnie egzamin w tak odmiennych warunkach życiowych, których nikt przed wojną nie mógł przewidzieć⁴.

Podjmując zadania delegata prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji, zdawał sobie sprawę, że odtąd to on kieruje ewangelizacją, nauczaniem kościelnym, szafowaniem sakramentów świętych, wszystkimi sprawami administracyjnymi i działalnością wszystkich posług na ogromnym terenie, gdziekolwiek był ślad polskiej obecności. Całą swoją posługę pasterską postrzegał jako wyrażającą się w potrójnej funkcji nauczania, uświęcania i prowadzenia (por. PG, n. 9). Stąd jego ogromne zaangażowanie w dziele apostołstwa świeckich, których obdarzał ogromnym szacunkiem. Wyrazem tego była jego aktywność, m.in. podróże apostołskie, listy pasterskie, pielgrzymowanie do miejsc świętych, obecność na zjazdach polskich katolików świeckich.

Listy pasterskie księdza arcybiskupa

Listy pasterskie były jednym z ważniejszych sposobów komunikowania się arcybiskupa z Polakami, rozproszonymi po świecie. Dał się w nich poznać jako niezwykle czujny obserwator życia, przewidujący duszpasterz i dobry kaznodzieja. Mając w pełni świadomość nadprzyrodzonej mocy głoszonego Słowa Bożego i jego wpływu na duszę ludzką, prowadził wytężoną posługę nauczania, której listy, wysyłane regularnie i okazjnie, stanowiły integralną całość.

Listy powstawały w latach 1980–2003, kiedy pełnił funkcję delegata Prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji. Pierwszy z nich został napisany

---

⁴ S. Wesoły, *Spojrzenie na półwiecze działalności Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii*, w: tenże, „Aby wiara nie była daremna...” (1 Kor 15,17). Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii, Katowice 2000, s. 38–39.

w Uroczystość Matki Bożej Częstochowskiej, 26 sierpnia 1980 roku, tuż po jego nominacji przez prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego. Przedstawił się w nim jako duszpasterz, noszący w swoim sercu bogate doświadczenie życia na emigracji: „Nie staję przed Wami, Drodzy Kapłani i Rodacy, jako ktoś nieznany. W czasie prawie dwunastoletniego mojego biskupiego posługiwania na emigracji, odwiedziłem większość polskich ośrodków duszpasterskich w różnych krajach i miałem możliwość wzajemnego spotkania, jak i zapoznania się z warunkami społecznymi i duszpasterskimi. Miałem więc możliwość przekonania się, że polskie duszpasterstwo potrzebne jest nie tylko z powodu nieznamości języka kraju zamieszkania, ale ze względu na odrębność psychiczną, płynącą z oparcia o polską kulturę. Z niej bowiem pochodzą formy kultu, nasza pobożność i polska religijność”⁵.

Bogata korespondencja stanowi świadectwo wiary i głębokiego umiłowania Kościoła przez księdza arcybiskupa. Jest wyrazem jego troski o wysoki poziom proklamacji Słowa Bożego, jak też odbiciem potrzeby jego pasterskiego serca, które kazało być z polską emigracją w najważniejszych sytuacjach życiowych. Listy rozsyłane były do wszystkich parafii polonijnych na całym świecie. Do 2000 roku były także publikowane w periodyku „Duszpasterz Polski Zagranicą”, którego był redaktorem naczelnym.

Większość listów pasterskich związanych jest z cyklicznie przeżywanymi świętami Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Stanowiły one wezwanie do prawdziwej radości i świętowania połączonego z głęboką medytacją Bożych tajemnic i Bożego słowa w kontekście codziennego życia na emigracji. Podejmował w nich również aktualne tematy Kościoła katolickiego w Polsce i na świecie. Napisał ich abp Wesoły w sumie czterdzieści sześć. Pierwszy list wystosował na Boże Narodzenie 1980 roku, a ostatni na Wielkanoc 2003 roku⁶.

Bogata spuścizna pasterskiej korespondencji księdza arcybiskupa to także wyraz jego ogromnej troski o poziom ogólnej wiedzy teologicznej jego adresatów. W swych listach podejmował on podstawowe problemy wiary, omawiał kwestie moralne i starał się przekładać specjalistyczną wiedzę na język bliski polskim emigrantom⁷. Bliska w listach była mu też problematyka

⁵ Tenże, *List Pasterski do Rodaków*, 26 VIII 1980, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 27.

⁶ Tenże, *W trosce o religijne oblicze rodziny. List Bożonarodzeniowy 1980*, w: tamże, s. 195–199.

⁷ Na przykład tenże, *Wielkanocna prawda o Jezusie Chrystusie. List Wielkanocny 1984*, w: tamże, s. 226–230.

społeczna, dotycząca życia Polaków i Kościoła, jak np. stan wojenny⁸ czy Światowy Rok Młodzieży⁹.

Listy pasterskie pisane były przez arcybiskupa samodzielnie. Był tytanem pracy. W swych pismach korzystał nieustannie z Pisma Świętego, dokumentów papieskich, nauczania ojców Kościoła, literatury polskiej i światowej, ale przede wszystkim ze swego bogatego doświadczenia życia na emigracji. Są one świadectwem wypełniania przez delegata Prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji właściwej biskupowi posługi słowa i stanowią istotny element jego posługi sprawowanej w poczuciu wielkiej duszpasterskiej odpowiedzialności za powierzonych mu polskich emigrantów, rozproszonych po całym świecie.

Zjazdy Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej

Od chwili swojego powstania w 1948 roku Instytut Polskiej Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii organizował i nadal organizuje coroczne zjazdy apostołstwa świeckich w ramach duszpasterstwa polskiego, zwane powszechnie Zjazdami Katolickimi albo Konferencjami Apostołstwa Świeckich. Uczestniczą w nich delegaci wszystkich polskich ośrodków duszpasterskich Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. Tematyka tych spotkań była związana z problemami duszpasterskimi nurtującymi emigracyjne duszpasterstwo polskie, a od Millenium Chrześcijaństwa w Polsce podejmowane są zagadnienie zawarte w programie duszpasterskim, przyjętym przez Konferencję Episkopatu Polski.

Bp Szczepan Wesoły po raz pierwszy wziął udział w dwudniowym (od 2006 roku jednodniowym), Zjeździe Katolickim w dniach 9–10 maja 1970 roku. Odbił się on w polskiej wspólnoty w Leicester. Tematem spotkania był „Dzień Pański – świętem jedności”. Biskup wygłosił referat inauguracyjny pt. „Przeżywamy Dzień Pański”¹⁰. Potem brał udział we wszystkich kolejnych spotkaniach, aż do 2010 roku.

Każdy zjazd rozpoczynał się konferencją wprowadzającą do danego tematu, po której uczestniczący w spotkaniu dzielili się na poszczególne

---

⁸ Tenże, *Radość Bożego Narodzenia. List Bożonarodzeniowy w stanie wojennym*, w: tamże, s. 209–212; tenże, *Umocnieni w prawdzie, miłości i wierze. 2 List Bożonarodzeniowy w stanie wojennym 1983*, w: tamże, s. 220–225.

⁹ Tenże, *Na Światowy Rok Młodzieży ONZ. List Wielkanocny 1985*, w: tamże, s. 237–244.

¹⁰ Por. *Zjazd Katolicki w W. Brytanii*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 21(1970), nr 5, s. 416–419.

grupy, by zgłębić poruszane zagadnienia. Wszystkie z wyjątkiem jednej, w 2009 roku, do której zaproszono bp. Zygmunta Zimowskiego, wygłosił abp Szczepan Wesoły. Ostatni Zjazd Katolicki, w którym wziął udział odbył się w sobotę, 19 czerwca 2010 roku, w parafii Chrystusa Króla na Balham w Londynie. Wygłosił na nim referat inauguracyjny pt. „Kapłan szafarzem Eucharystii – największego daru miłości Bożej”.

Udział bp. Szczepana Wesołego w Zjazdach Katolickich w Wielkiej Brytanii

Data	Miejsce	Hasło przewodnie zjazdu
15–16 V 1971	Coventry	„Chrzest w naszym życiu”
3–4 VI 1972	Wolverhampton	„Jako bierzmowani świadczymy o Bogu”
19–20 V 1973	Oldham	„Życie rodziny w naszych wspólnotach”
11–12 V 1974	Balham, Londyn	„Pojednanie z Bogiem w prawdzie i miłości”
10–11 V 1975	Swindon	„Kościół – sakramentem jedności”
8–9 V 1976	Manchester	„Człowiek w planach Bożych”
14–15 V 1977	Derby	„Chrześcijanin w świecie współczesnym”
3–4 VI 1978	Nottingham	
28–29 IV 1979	Wolverhampton	„Małżeństwo sakramentalne”
14–15 VI 1980	Bristol	„Chrześcijańskie wychowanie w rodzinie”
30–31 V 1981	Birmingham	
8–9 V 1982	Ealing, Londyn	„Matka Najświętsza w Objawieniu”
30 IV 1983	Nottingham	„O nadziei chrześcijańskiej”
26–27 V 1984	Leeds	„Miłość Boga i człowieka”
1–2 VI 1985	Northampton	„Wiara – odpowiedzią na prawdę”
24–25 V 1986	Slough	„Sakrament Pokuty – najpewniejsza droga do odrodzenia człowieka”
23–24 V 1987	Leicester	„Eucharystia – największy dar”
7–8 V 1988	Putney, Londyn	
20–21 V 1989	Melton Mowbray	„Kościół nauczający”
19–20 V 1990	Manchester	„Młody człowiek we wspólnocie emigracyjnej”
25–26 V 1991	Nottingham	„Ewangelizacja lat dziewięćdziesiątych w oparciu o środowisko”
23–24 V 1992	Bedford	„Gdzie jest twój Bóg?”
22–23 V 1993	Reading	„Bóg jest wśród nas”
30 IV – 1 V 1994	Coventry	„Czy na drodze wiary Kościół może stawiać wymagania?”
20–21 V 1995	Ealing, Londyn	„Odpowiedzialność chrześcijan za Kościół”

1–2 VI 1996	Swindon	„Pojednanie w Kościele”
10–11 V 1997	Balham, Londyn	„Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata wczoraj, dziś i na wieki”
9–10 V 1998	Leeds	„Jesteście świątynią Ducha Świętego”
29–30 V 1999	Bristol	„Bóg Ojciec”
24–25 VI 2000	Birmingham	„Błogosławieństwa jako źródło chrześcijańskiej radości”
19–20 V 2001	Dunstable	„Albowiem wolą Bożą jest wasze uświęcenie”
8–9 VI 2002	Croydon	„Przyjęć Chrystusa jako Pana i Zbawiciela”
24–25 V 2003	Reading	„Ufamy Miłosierdziu Boga, byśmy sami byli miłosierni”
19–20 VI 2004	Derby	„Naśladowanie Chrystusa – drogą do zbawienia”
11–12 VI 2005	Manchester	„Eucharystia źródłem nadziei”
10 VI 2006	Coventry	„Co należy robić, aby Kościół nie był masą bezimiennych wiernych”
30 VI 2007	Bristol	„Powołani do świadectwa wiary”
7 VI 2008	Leeds	„Być uczniem Chrystusa to słuchać Urzędu Nauczycielskiego Kościoła”
27 VI 2009	Slough	„Dla mnie bowiem żyć – to Chrystus, a umrzeć – to zysk”
19 VI 2010	Balham, Londyn	„Kapłan szafarzem Eucharystii – największego daru miłości Bożej”

Źródło: W. Wyszowadzki, K. Tyliszczak, R. Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019.

Zwykle na początku lutego odbywało się zebranie zarządu Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej z obowiązkowym udziałem abp. Szczepana Wesołego, na którym podejmowano tematykę poszczególnych spotkań, głównie w nawiązaniu do programu duszpasterskiego przyjętego przez Konferencję Episkopatu Polski. Ksiądz arcybiskup, opracowując swój referat, dostosowywał go do potrzeb życia polskiej emigracji. „Opracowując tematykę, posługiwałem się przemyśleniami różnych autorów, teologów, biblistów i socjologów. Nie podaję jednak przypisów, gdyż publikacja ta nie ma ambicji pracy naukowej. Pragnę jednak przybliżyć i przypomnieć nauczanie Kościoła osobom zaangażowanym w emigracyjnym życiu duszpasterskim”¹¹.

¹¹ S. Wesoły, *Konferencje ks. arcybiskupa Szczepana Wesołego. Wprowadzenie*, w: tenże, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17), s. 45–46.

Ksiądz arcybiskup doskonale zdawał sobie sprawę, na czym polega jego urząd pasterskiego posługiwania. Normy Kodeksu prawa kanonicznego precyzują to jednym zdaniem: „Biskupi, którzy z Bożego postanowienia są następcami Apostołów, przez Ducha Świętego, który został im dany, są ustanawiani w Kościele pasterzami, ażeby byli nauczycielami, kapłanami świętego kultu i sprawującymi posługę rządzenia” (KPK, 375, § 1). Ksiądz arcybiskup wiedział, że jego głównym zadaniem jest nauczać, uświęcać i kierować. „Posługa Słowa dla milionów Polaków na wychodźstwie to cała treść życia naszego Dostojnego Gościa. Przygotowywał się do niej poprzez studia filozoficzne i teologiczne na Uniwersytecie Gregoriańskim, poprzez studia na Lateranie, jako słuchacz wykładów w Akademii Alfonsjańskiej i na Dominikańskim Uniwersytecie Pro Deo¹², mówił ks. dr hab. Marian Stasiak, profesor nadzwyczajny KUL, podczas laudacji wygłoszonej z okazji nadania abp. Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Swoje obszernie rozważania opierał przede wszystkim na osobistej relacji z Panem Bogiem. Często cytował Pismo Święte. Widać w tym było rys jego duchowości, opartej na modlitwie, medytacji Słowa i Eucharystii. „Na tych trzech filarach budował swoje kapłaństwo. Gdy tylko był w Rzymie, każdego ranka przed Mszą św. przychodził do kościoła na medytację. A ze swojego okna mogłem widzieć, że do późna w nocy w jego prywatnej kaplicy paliło się światło¹³, zaświadczał ks. prał. Paweł Ptasznik, następca księdza arcybiskupa na stanowisku rektora kościoła św. Stanisława Biskupa Męczennika w Rzymie. Widać to wyraźnie na przykładzie tryptyku katechez podejmujących tematykę trzech cnót teologicznych jako odpowiedzi na działanie Trójcy Świętej, wygłoszonych w latach 1983–1985 (1983: Nottingham, „O nadziei chrześcijańskiej”, 1984: Leeds, „Miłość Boga i człowieka”, 1985: Northampton, „Wiara – odpowiedzią na prawdę”)¹⁴.

Często sięgał po dokumenty Soboru Watykańskiego II, którego był uczestnikiem. „Z uwagi na Jego wybitne uzdolnienia, znajomość języków obcych, doświadczenie i znajomość ludzi, zdobyte w kontaktach międzynarodowych, został mianowany kierownikiem Sekcji Języków Słowiańskich

¹² M. Stasiak, *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora honoris causa KUL*, Lublin, 11 XII 1996 r., w: tamże, s. 13.

¹³ P. Ptasznik, *Homilia na Mszy św. w intencji śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Rzym, 31 VIII 2018 r., w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018, s. 12.

¹⁴ Zob. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17), s. 159–217.

w Biurze Prasowym II Soboru Watykańskiego – Ufficio di Stampa. Przez prawie cztery lata służył środkiem masowego przekazu swoją doskonałą orientacją w zawiłych kwestiach doktryny soborowej. Na tym stanowisku zaskarbił sobie powszechne uznanie publicystów i dziennikarzy, w tym także przedstawicieli prasy marksistowskiej z kraju. Nic dziwnego, był jednym z najpracowitszych ludzi całego Soboru, to nie przesada, to świadectwo, które złożył ks. biskup Herbert Bednorz, ordynariusz katowicki. To doświadczenie Soboru sprawiło, iż zapewne sam dojrzywał w wierze Kościoła i w wierze w Kościół. Z tej wiary rodziła się cała moc i skuteczność Jego posługi Słowa¹⁵.

Był zafascynowany nową wizją Kościoła, którą przyjęli ojcowie soborowi. „Warto też przypomnieć, że Sobór Watykański II przyjął zupełnie nowe spojrzenie na zagadnienie, czym jest Kościół. Dotychczas był ujmowany w perspektywie prawnej jako *societas perfecta*, czyli doskonała społeczność. Sobór przyjął pojęcie teologiczne, które wcześniej pojawiło się w encyklice Piusa XII jako Ciało Mistyczne Chrystusa. Oznaczało ono, że wspólnota wierzących łączy się z Chrystusem poprzez przyjęcie Słowa i Eucharystii”. Dzielił się tym nowym doświadczeniem Kościoła na kilku spotkaniach apostołstwa świeckich (1989: Melton Mowbray, „Kościół nauczający”, 1994: Coventry, „Czy na drodze wiary Kościół może stawiać wymagania?”, 1995: Ealing, „Odpowiedzialność chrześcijan za Kościół”, 2006: Coventry, „Co należy robić, aby Kościół nie był masą bezimiennych wiernych?”)¹⁶.

Ksiądz arcybiskup czerpał z bogactwa Magisterium Kościoła, zwłaszcza z nauczania Jana Pawła II, w którego pontyfikat tak mocno wpleciona była jego posługa pasterska. Cenił Papieża za jego świadectwo życia, „za to, że był jedynym chyba człowiekiem we współczesnym świecie z tak autentycznym, naturalnym poczuciem patriotyzmu. Zawsze mówił «Ja, biskup Rzymu, syn polskiej ziemi». Żył jak nauczał i nauczał jak żyć. Absolutnie oddany posłudze Piotrowej, był mężem modlitwy i autentycznym polskim patriotą. Czyż można piękniej określić sytuację, w której znalazł się emigrant. Papież stał się człowiekiem całego świata, ale jego korzenie pozostały polskie, zachował swoją odrębność kulturową, obyczajową, mentalną. Zintegrował się, ale pozostał sobą”¹⁷.

¹⁵ Stasiak, *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora honoris causa*, s. 13.

¹⁶ Zob. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17), s. 115–158.

¹⁷ *Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010, s. 129.

Zainspirowany listem apostołskim Jana Pawła II *Tertio millennio adveniente* abp Szczepan Wesoły w kolejnym tryptyku kazań podjął Trójcy Przenajświętszej. „W pierwszym roku, 1997, tematem refleksji będzie zatem Chrystus, Słowo Ojca, które stało się człowiekiem za sprawą Ducha Świętego” (TMA, n. 40), (1997: Balham, „Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel świata wczoraj, dziś i na wieki”). „Rok 1998, drugi rok fazy przygotowawczej, będzie w szczególności poświęcony Duchowi Świętemu i Jego uświęcającej obecności wewnątrz Wspólnoty uczniów Chrystusa” (TMA, n. 44), (1998: Leeds, „Jesteście świątynią Ducha Świętego”). „Celem roku 1999, trzeciego i ostatniego roku przygotowań, będzie rozszerzenie horyzontów człowieka wierzącego zgodnie z perspektywą samego Chrystusa: perspektywą prawdy o «Ojcu, który jest w niebie» (por. Mt 5, 45), przez którego On został posłany i do którego powrócił (por. J 16, 28)” (TMA, n. 49), (1999: Bristol, „Bóg Ojciec”)¹⁸.

Niestrudzony pielgrzym

Arcybiskup Wesoły był również jednym z promotorów polskiego ruchu pielgrzymkowego. Zachęcał Polaków do podejmowania trudu pątniczego. Wiedział dobrze, że pielgrzymki są naturalnym środowiskiem integralnej ewangelizacji, której pierwszym elementem jest dawanie świadectwa i nieodzownym elementem formacji laikatu.

Dzięki życzliwości opiekunów sanktuarium brytyjskie stały się już od czasów drugiej wojny światowej miejscem spotkań polskiej emigracji. Z biegiem czasu ustalił się nawet stały kalendarz dorocznych pielgrzymek polonijnych. Ksiądz arcybiskup już w 1948 roku jako przedstawiciel polskiej młodzieży brał udział w pieszej pielgrzymce do Sanktuarium Maryjnego w Walsingham w ramach tzw. Pielgrzymki Krzyża (*The Cross Carrying Pilgrimage for Peace, Penance and Prayer*)¹⁹. A w czasie swojej posługi delegata Prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji aż dwadzieścia jeden razy przewodniczył pielgrzymkom Polaków do brytyjskich miejsc świętych.

Sanktuarium Maryjne w Walsingham pojawiało się w jego posłudze biskupiej jeszcze dwukrotnie. To leżące w hrabstwie Norfolk we wschodniej Anglii miejsce pątnicze uznane zostało Narodowym Sanktuarium (National Shrine). Historia objawień w tym miejscu ma długą, a nawet trudną historię.

¹⁸ Zob. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17), s. 47–107.

¹⁹ Por. L. Czyż, *Z Maryją po dary Ducha Świętego, Narodowa Pielgrzymka Polaków do Walsingham*, „Gazeta Niedzielną” z 3 V 1998, s. 1.3.

W 1061 roku młodej wdowie Richeldis de Faverches objawiła się Matka Boża. Poprowadziła zatopioną w modlitwie wdowę do Nazaretu, gdzie pokazała dom, w którym miało miejsce Zwiastowanie. Jednocześnie poprosiła ją, by w Walsingham zbudowano jego replikę na wieczną pamiątkę Zwiastowania. Tak zbudowano Świątę Dom. Miejsce to stało się znane nie tylko w Anglii, ale i poza granicami kraju. Od 1130 roku sanktuarium w Walsingham opiekowali się augustianie, którzy zbudowali wokół niego swój klasztor. W 1346 roku obok sanktuarium powstał klasztor franciszkański. Miejsce to było bardzo popularne do czasów reformacji. Pielgrzymowało do niego wielu królów angielskich. Przedmiotem kultu była drewniana figurka Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus.

Jednak w czasach reformacji zniszczono obiekty tego sanktuarium, a figurkę Matki Bożej w 1538 roku wywieziono do Londynu, gdzie ją publicznie zbezczeszczono i spalono. Walsingham przestało wówczas istnieć jako sanktuarium i w takim uśpieniu trwało ponad 350 lat. Pozostała jedynie kaplica pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, położona w odległości mili od sanktuarium. W tym miejscu pielgrzymi zatrzymywali się, korzystali z sakramentu pokuty i dalej szli boso do sanktuarium. Z tego powodu kaplicę nazwano Slipper Chapel. W krótkim czasie i ją zamieniono na kuźnię, następnie na przytułek dla biednych, a potem na oborę i stodołę.

W 1896 roku kaplicę tę zakupiła nawrócona na katolicyzm Charlotte Pearson Boyd. Papież Leon XIII poświęcił nową statuę Matki Bożej, dla której zbudowano kaplicę w kościele Zwiastowania Pańskiego w King's Lynn. W 1934 roku, na podstawie starej pieczęci, zrekonstruowano figurę Matki Bożej z Dzieciątkiem z Walsingham. 19 sierpnia 1934 roku kard. Francis Bourne, arcybiskup Westminsteru, w obecności episkopatu Anglii i Walii oraz 10 tysięcy pielgrzymów zgromadzonych w Slipper Chapel ogłosił kaplicę Narodowym Sanktuarium. 17 maja 1948 roku z inicjatywy żołnierzy amerykańskich odprawiono w ruinach sanktuarium pierwszą Mszę św. od czasów reformacji. Od wielu już lat co roku ze Slipper Chapel wyrusza uroczysta procesja z figurą Matki Bożej z Dzieciątkiem do Lonely Arch, będącej pozostałością po klasztorze i katedrze augustiańskiej z XIV wieku. Od 1968 roku sanktuarium opiekują się Marist Fathers.

Ksiądz arcybiskup był w Walsingham 8 września 1974 roku. Przewodniczył wówczas Mszy św. koncelebrowanej i wygłosił kazanie, a na zakończenie zakomunikował zebrany pielgrzymom o zmianie na stanowisku rektora PMK, dziękując w imieniu kard. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski, ustępującemu rektorowi, ks. inf. Władysławowi Staniszewskiemu za 36-letnią posługę oraz ogłosił jego następcę, ks. prał. Karola Zielińskiego-

go²⁰. Potem był jeszcze 3 maja 1998 roku w stulecie istnienia Sanktuarium. Pielgrzymka odbyła się pod hasłem „Z Maryją po dary Ducha Świętego”²¹.

Najczęściej, bo aż dziesięć razy uczestniczył w pielgrzymkach do karmelitańskiego Sanktuarium Maryjnego w Aylesford. To urokliwe opactwo zostało założone w 1242 roku przez karmelitów. Stało się ono popularne od momentu, gdy Simeon Stock, przełożony generalny karmelitów, późniejszy święty, miał widzenie Matki Bożej, która obiecała, że każdy kto będzie nosił habit karmelitański, szczególnie zaś szkaplerz, będzie cieszył się jej wyjątkową opieką.

W 1538 roku na polecenie króla Henryka VIII klasztor przejął Thomas Wyatt, poeta. Zamarło wówczas w tym miejscu życie pielgrzymkowe. W 1949 roku posiadłość wystawiono na sprzedaż. Kupili ją karmelici. Pierwszym przełożonym został o. Malachy Lynch. Pod jego kierownictwem odbudowano klasztor. Zaprosił on do współpracy artystów: rzeźbiarza Michaela Clarke’a oraz polskiego malarza i ceramika Adama Kossowskiego, który wykonał mozaiki zdobiące kaplicę. 16 lipca 1951 roku sprowadzono do klasztoru relikwie św. Simeona Stocka przechowywane w Bordeaux we Francji. W 1965 roku sanktuarium zostało poświęcone przez kard. Johna Heenana, arcybiskupa Westminsteru. Obok pielgrzymkowego miejsca, gdzie wciąż otaczana jest figura Matki Bożej i relikwie św. Simeona, Aylesford jest także centrum ekumenicznym²².

Pierwszy raz bp Szczepan Wesoły uczestniczył w pielgrzymce do tego miejsca 29 sierpnia 1971 roku. Przewodniczył uroczystej Mszy św. koncelebrowanej, wygłosił kazanie i poprowadził procesję eucharystyczną²³. Ostatni raz był tam uczestnikiem pielgrzymki Polaków 2 września 2007 roku pod hasłem „Powołani do życia w łasce uświęcającej – Maryja wzorem świętości”. Kazanie podczas Mszy św. pod jego przewodnictwem wygłosił o. prof. Jacek Salij OP²⁴.

Ksiądz arcybiskup trzykrotnie, w najbliższą niedzielę do uroczystości Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny: 21 sierpnia 1977 roku²⁵, 17 sierp-

---

²⁰ Por. W. Wyszowadzki, K. Tyliszczak, R. Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894 2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019, s. 487.

²¹ Por. tamże, s. 742–743.

²² Por. W. McGreal, *The History of the Friars Aylesford*, Norwich 1998, s. 39–48.

²³ Por. Wyszowadzki, Tyliszczak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894 2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 426.

²⁴ Por. tamże, s. 814.

²⁵ Por. tamże, s. 524.

nia 1980 roku²⁶ i 14 sierpnia 1988 roku²⁷, towarzyszył polskim pątnikom, zamieszkałym na terenie środkowej Anglii, w ich pielgrzymowaniu do Sanktuarium Maryjnego w Hednesford, położonym w hrabstwie Staffordshire. Powstało ono na początku XX wieku z inicjatywy ks. Patricka Boyle'a. Podczas jednej z pielgrzymek podjął postanowienie, że wybuduje grootę na wzór tej w Lourdes. Prace budowlane rozpoczęto po zakończeniu I wojny światowej. Po śmierci ks. Boyle'a w 1921 roku, budowę kontynuował ks. Joseph Patrick Healy. W 1935 roku ważniejsze obiekty sanktuarium (w tym grota i ołtarz) były już gotowe. W kolejnych latach wykończono chodniki oraz elementy dekoracyjne²⁸.

Miejscem pielgrzymek arcybiskupa Wesołego było też Sanktuarium w Holywell i Pantasaph, położone w hrabstwie Flintshire. Miejsce to związane jest ze św. Winfrydą żyjącą w VII wieku. Według legendy święta została zamordowana przez jednego z miejscowych możnowładców, który próbował ją zgwałcić. W miejscu, gdzie spadła jej odcięta głowa wytrysnęło źródło. Woda przynosiła zdrowie wielu pielgrzymom, dzięki czemu miejsce zyskało nieoficjalną nazwę Walijskiego Lourdes. Wuj świętej, Bueno, sam również później kanonizowany przez Kościół, w miejscu tym wybudował kaplicę. Obok Holywell pielgrzymi odwiedzają Pantasaph, miejscowość związaną z *Earlem of Denbigh*, który pod wpływem ruchu oksfordzkiego przeszedł na katolicyzm. Wybudowaną świątynię, przeznaczoną pierwotnie na zбір protestancki, przekazał kapucynom, a ci urządzili tam kalwarię i grootę poświęconą Matce Bożej²⁹.

Trzykrotnie, w latach 1981–1983, uczestniczył arcybiskup w pieszych pielgrzymkach młodzieżowych do Holywell i Pantasaph, organizowanych przez ks. Jerzego Januszkiewicza, referenta Polskiej Misji Katolickiej ds. młodzieżowych³⁰ i raz w jubileuszowej pielgrzymce Polaków z północnych regionów Anglii w 50-rocznicę umieszczenia w Sanktuarium obrazu Matki Bożej Częstochowskiej³¹.

²⁶ Por. tamże, s. 556.

²⁷ Por. tamże, s. 657.

²⁸ Por. T. Hunt, *A History of Our Lady of Lourdes Church Hednesford*, [brmw], s. 1–4.

²⁹ Por. J. Matuszek, *Polskie pielgrzymki do „walijskiego Lourdes”*, „Gazeta Niedzielną” z 13 VII 1952, s. 6; C. David, *St Winefride's Well, A History & Guide, An Illustrated Description of a Place of Pilgrimage since the Seventh Century – the Only Shrine in Britain that can Show Unbroken History of Pilgrimage to the Present Day*, Kildare 1993, s. 3–4.

³⁰ Por. Wyszowadzki, Tyliszczak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 569, 585, 596.

³¹ Por. tamże, s. 794.

W dniu 7 lipca 1974 roku bp Szczepan Wesoły przewodniczył polskiej pielgrzymce Roku Świątecznego do karmelitańskiego Sanktuarium Matki Bożej i Męczenników Angielskich w Hazlewood Castle. Mszę św. odprawił i kazanie wygłosił ks. prał. Rafał Gogoliński-Elston. Obecnych było dziesięciu księży polskich i około siedmuset wiernych³².

Polska Rada Duszpasterska Europy Zachodniej

Widząc ogromną potrzebę koordynacji duszpasterstwa polskiego w krajach Europy Zachodniej, bp Szczepan Wesoły w 1992 roku zainicjował dzieło, którego owoce trwają nieprzerwanie do dnia dzisiejszego. Na spotkaniu przedstawiciele wszystkich Polskich Misji Katolickich Europy Zachodniej, które odbyło się w dniach 29 lutego i 1 marca 1992 roku w Vaudricourt w południowej Francji, z jego inicjatywy ukonstytuowała się Polska Rada Duszpasterska Europy Zachodniej (PRDEZ), której głównym celem było tworzenie wspólnej opiniotwórczej płaszczyzny duchownych i świeckich dla wymiany myśli i doświadczeń oraz współdziałania w zakresie duszpasterstwa Polaków w Europie Zachodniej. Przewodniczącym Rady został biskup Wesoły, wiceprzewodniczącym inż. Olgierd Stepan z Londynu, sekretarzem ks. Jan Guzikowski SChr z Francji, natomiast członkami zespołu pomocniczego osoby świeckie Barbara Płaszczyńska z Francji i Piotr Małaszewski z Niemiec. Z PMK w Anglii i Walii do Rady weszli również rektor ks. prał. Stanisław Świerczyński, sekretarz ks. Janusz Tworek, duszpasterz młodzieży ks. Krzysztof Tyliszczak SChr, Joanna Kapusta, Krzysztof Łodziński, Kazimierz Mochliński, Krystyna Mochlińska, Wacław Netter i Zdzisław Wałaszewski³³.

Pierwsza sesja PRDEZ odbyła się w dniach 6–7 marca 1993 roku w Vaudricourt. Przewodniczył jej bp Szczepan Wesoły. Wzięło w niej udział ponad 50 osób duchownych i świeckich, reprezentantów polskiego duszpasterstwa emigracyjnego. Podstawą obrad był dokument roboczy Synodu Krajowego pt. „O Kościele”. Celem usprawnienia działań umacniających pracę Rady, powołano kilka zespołów roboczych: dla duszpasterstwa dzieci (przew. ks. Jacek Herma, Niemcy), dla duszpasterstwa młodzieży (przew. ks. Krzysztof Tyliszczak SChr, Anglia), dla duszpasterstwa rodzin (przew.

³² Por. tamże, s. 485.

³³ Por. tamże, s. 1; W. Netter, *Polska Rada Duszpasterska Zachodniej Europy*, „Wiadomości Polskiej Misji Katolickiej – Czyn Katolicki”, 1992, nr 2, s. 2–3.

pp. Płasczyńscy, Francja), dla duszpasterstwa osób starszych i cierpiących (przew. Danuta Sobieska, Belgia) i dla relacji z Kościołem lokalnym (przew. ks. prał. Franciszek Mrowiec, Niemcy).

Podstawą działania PRDEZ były i są dokumenty Stolicy Apostolskiej odnoszące się do duszpasterstwa migrantów, wskazania II Polskiego Synodu Plenarnego oraz prerogatywy Konferencji Episkopatu Polski i jej Delegata ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej. Szczególnym punktem odniesienia były „Wytyczne Konferencji Episkopatu Polski dotyczące Duszpasterstwa Emigracji Polskiej”. Celem było również wspieranie Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej w wykonywaniu jego funkcji oraz służyć mu radą przy rozwiązywaniu istotnych problemów personalnych i organizacyjnych, związanych z duszpasterstwem polskojęzycznym w poszczególnych krajach.

Udział abp. Szczepana Wesołego w spotkaniach PRDEZ

	Data	Kraj	Miejscowość
	29 II – 1 III 1992	Francja	Vaudricourt
I	6–7 III 1993	Francja	Vaudricourt
II	5–6 III 1994	Włochy	Rzym
III	4–5 III 1995	Francja	La Ferté-sous-Jouarre
IV	25–26 II 1996	Francja	La Ferté-sous-Jouarre
V	28 II – 2 II 1997	Austria	Wiedeń i Laxenburg
VI	28 II – 1 III 1998	Francja	La Ferté-sous-Jouarre
VII	20–21 II 1999	Francja	La Ferté-sous-Jouarre
VIII	9–14 III 2000	Włochy	Rzym
IX	3–4 III 2001	Niemcy	Herdorf-Dermbach
X	23–24 II 2002	Niemcy	Herdorf-Dermbach
XI	22–23 II 2003	Francja	La Ferté-sous-Jouarre

Źródło: W. Wyszowadzki, K. Tyliczszak, R. Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019.

Ksiądz arcybiskup przewodniczył jedenastu sesjom Polskiej Rady Duszpasterskiej Europy Zachodniej w latach 1993–2003. Potem przekazał tę funkcję bp. Ryszardowi Karpińskiemu, który został nowym Delegatem KEP ds. duszpasterstwa emigracji polskiej. Brał udział jeszcze w XV sesji Rady, która została zorganizowana w dniach 16–18 listopada 2007 roku w Domu Polskim im. Jana Pawła II w Rzymie. Do uczestników wygłosił wówczas

homilię, w której dzielił się własnymi spostrzeżeniami na temat duszpasterstwa nowej fali emigracji polskiej w Europie Zachodniej.

* * *

Ksiądz arcybiskup Szczepan Wesoły zdawał sobie sprawę, że formacja świeckich musi być integralna i spójna, zmierzająca do jedności życia we wszystkich jego wymiarach, inspirowanego na każdym odcinku wiarą, nadzieją i miłością, a wykluczającego wszelki rozłam między wyznawaną wiarą a życiem codziennym, między Ewangelią a kulturą. Powyższe przykłady jego zaangażowania świadczą dobitnie, że nie ustawał w towarzyszeniu osobom świeckim w ich trudnej drodze rozpoznawania swego miejsca w Kościele.

STRESZCZENIE

W roku w 1968 abp Szczepan Wesoły przyjął posługę pasterza polskiej emigracji, którą sprawował w funkcji nauczania, uświęcania i pasterzowania. Szczególną troską duszpasterską otoczył świeckich, do których odnosił się z wielkim szacunkiem. Wyrazem tego były jego liczne podróże apostołskie, a także listy pasterskie kierowane do polskich wspólnot na całym świecie. Arcybiskup odbywał także pielgrzymki do miejsc świętych i czynnie uczestniczył w zjazdach polskich katolików świeckich, organizowanych przez Instytut Polski Akcji Katolickiej. Abp Szczepan Wesoły został zapamiętany jako gorliwy duszpasterz i orędownik apostołstwa świeckich.

Słowa kluczowe: duszpasterstwo, emigracja polska, abp Stephen Wesoły, apostołstwo świeckich, Wielka Brytania.

ABSTRACT

In 1968, Archbishop Stephen Wesoły accepted the ministry of chaplain to Polish emigrants, which he exercised through teaching, sanctification and pastoral care. He gave special pastoral care to the laity, to whom he treated with great respect. The Archbishop also went on pilgrimages to holy places and actively participated in gatherings of Polish lay Catholics organized by the Polish Institute of Catholic Action. Archbishop Szczepan Wesoły is remembered as a zealous pastor and protector of the apostolate of the laity.

Key words: pastoral ministry, Polish emigration, Archbishop Stephen Wesoły, apostolate of the laity, Great Britain.

BIBLIOGRAFIA

- Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010.
- Czyż L., *Z Maryją po dary Ducha Świętego, Narodowa Pielgrzymka Polaków do Walsingham*, „Gazeta Niedzielną” z 3 V 1998.
- David C., *St Winefride’s Weil, A History & Guide, An Illustrated Description of a Place of Pilgrimage since the Seventh Century – the Only Shrine in Britain that can Show Unbroken History of Pilgrimage to the Present Day*, Kildare 1993.
- Gawor J., *Biskupa Szczepana Wesołego droga z Katowic do Gniezna*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Hunt T., *A History of Our Lady of Lourdes Church Hednesford*, [brmw].
- Matuszek J., *Polskie pielgrzymki do „walijskiego Lourdes”*, „Gazeta Niedzielną” z 13 VII 1952.
- McGreal W., *The History of the Friars Aylesford*, Norwich 1998.
- Netter W., *Polska Rada Duszpasterska Zachodniej Europy*, „Wiadomości Polskiej Misji Katolickiej – Czyn Katolicki”, 1992, nr 2.
- Ptasznik P., *Homilia na Mszy św. w intencji śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Rzym, 31 VIII 2018 r., w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018.
- Rubin W., „*Laetus Serviam*”. *Kazanie w kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie*, 30 III 1969, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Stasiak M., *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu tytułu doktora honoris causa KUL*, Lublin, 11 XII 1996 r., w: S. Wesoły, „*Aby wiara nie była daremna...*” (1Kor 15, 17). *Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii*, Katowice 2000.
- Wesoły S., *List Pasterski do Rodaków*, 26 VIII 1980, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.

- Wesoły S., *Na Światowy Rok Młodzieży ONZ. List Wielkanocny 1985*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *O Akcji Katolickiej*, „Komunikat Oddziału Polskiej Akcji Katolickiej w Halifax”, nr 20.
- Wesoły S., *Radość Bożego Narodzenia. List Bożonarodzeniowy w stanie wojennym*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *Spojrzenie na półwiecze działalności Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii*, w: S. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17). *Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii*, Katowice 2000.
- Wesoły S., *Umocnieni w prawdzie, miłości i wierze. 2 List Bożonarodzeniowy w stanie wojennym 1983*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *W trosce o religijne oblicze rodziny. List Bożonarodzeniowy 1980*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *Wielkanocna prawda o Jezusie Chrystusie. List Wielkanocny 1984*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wyszowadzki W., Tyliszczak K., Szczodrowski R., *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894 2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019.
- Zjazd Katolicki w W. Brytanii*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 21(1970), nr 5.

NIESTRUDZONY WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY Wpływ abp. Szczepana Wesołego na kształtowanie laikatu polskiej emigracji w Wielkiej Brytanii

Posługa pasterska abp. Szczepana Wesołego charakteryzuje się niezwykłą troską o młode pokolenie polskiej emigracji. „To w roku 1980 rozpoczęła się najpiękniejsza karta życia i posługi biskupa emigracji – arcybiskupa Szczepana Wesołego. Rezydował w Rzymie, a stamtąd podejmował posługi dla Polonii. Był biskupem «na każde zawołanie» polskich środowisk rozsianych po całym świecie. Służy «starej» i «nowej» emigracji; pociesza tych, którzy się smucą z powodu losów Ojczyzny za żelazną kurtyną i losów rozdzielonych rodzin; jest przy kombatantach i harcerzach. Gdzie przybywa – wprowadza pokój. Organizuje w Loreto wakacyjne spotkania dla polskiej młodzieży emigracyjnej. Żadna podróż nie jest dla niego zbyt odległa, jeśli tylko sprawa Kościoła i Polski może przez jego posługę zyskać. Umacnia słowem i sakramentami – przede wszystkim sakramentem Ducha Świętego. Dodaje ludziom ducha, aby nie tracili nadziei, bo ostatecznie Bóg zwycięża”¹.

W jednym ze swoich wielkanocnych listów pasterskich pisał do polskich emigrantów o potrzebie zwrócenia szczególnej uwagi w polonijnych wspólnotach na duszpasterstwo ludzi młodych. Dostrzegał problem dwukulturowości i wynikających z niej problemów. „Problem młodzieży na emigracji jest problemem napawającym troską nasze wspólnoty. Poświęca się mu wiele miejsca w różnych naszych rozważaniach o przyszłości. Czy można jednak, zwłaszcza w duszpasterskim działaniu, zacieśniać się jedynie do problemu polskości u młodzieży, w oderwaniu od wszystkich ogólnoludzkich problemów, którymi żyje współczesna młodzież? Innymi

---

¹ W. Skworec, „*Deo et Patriae*”. Homilia podczas Mszy św. pogrzebowej śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego, Katowice, 10 IX 2018, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018, s. 18.

słowy, czy możemy nie uwzględniać materialistycznych ideologii, które są ideologiami środowisk, w których nasi młodzi codziennie żyją? Chcemy, by młodzi przyjęli naszą polską tradycję, polskie formy pobożności i obyczaje, ale przecież oni przeżywają wiarę we współczesnym świecie, jego codziennej rzeczywistości. Czy umiemy nasze wartości wiary tak przedstawić, by pomagały w przezwyciężaniu trudności młodym?”².

Wyrazem zaangażowania arcybiskupa w formowanie młodych Polaków na emigracji były m.in. Młodzieżowe Kursy Loreto, które prowadził przez dwadzieścia pięć lat i które stały się sztandarowym projektem jego pasterskiej posługi, troska o rozwój duszpasterstwa młodzieżowego w poszczególnych krajach Europy Zachodniej, promocja Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w parafiach polonijnych, wsparcie rozwoju edukacji młodego pokolenia, towarzyszenie harcerzom w ich potrójnej służbie – Bogu, Polsce i bliźnim.

Młodzieżowe Kursy Loreto

Każde czasy miały i będą mieć swoje ważne problemy domagające się rozwiązań mądrych i dalekowzrocznych. I te właśnie problemy oraz ich rozwiązania są wyzwaniem dla każdego pokolenia. Dla Kościoła polskiego na emigracji końca lat sześćdziesiątych i początku lat siedemdziesiąt poprzedniego stulecia, kiedy tak bardzo wzrosła populacja ludzi młodych, potomków powojennych emigrantów, to był właśnie taki czas odkrywania, że młodzi są przyszłością Kościoła i narodu polskiego.

Stąd pomysł, aby zorganizować kursy dla młodzieży polonijnej krajów Europy Zachodniej. Biskup Władysław Rubin, pełniący w tym czasie obowiązki delegata prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego do opieki nad emigracją i uchodźstwem polskim, poprosił swego najbliższego współpracownika, ks. Szczepana Wesołego o organizację pierwszego spotkania, a jak się później okazało, rozpoczynającego długi cykl kursów młodzieżowych.

Jako miejsce pierwszego spotkania wybrano Loreto, dziesięcioletnie miasto w regionie Marche w prowincji Ancona. Stąd do tych

---

² S. Wesoły, *Na Światowy Rok Młodzieży ONZ. List Wielkanocny 1985*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994, s. 241.

spotkań przylgnęła nazwa Kursów Loreto. Zgodę na nie wyraził przełożony miejscowej prałatury terytorialnej, abp Aurelio Sabattani. Atutem tego miejsca była bliska odległość do Rzymu: „Kurs pragniemy urządzić w Loreto nad wybrzeżem adriatyckim w pierwszej połowie sierpnia. To da młodzieży okazję do odbycia pielgrzymki do Rzymu. Rzym św. Piotra i Pawła – wymowne świadectwo 20 wieków dziejów chrystianizmu; Rzym, który ostatnio widział Jana XXIII i Sobór, a nas obdarzył niezapomnianymi przeżyciami obchodów Millenium; spotkanie z Papieżem w Castel Gandolfo, powinny wyrzucić nowy ślad w świadomości, wartościowaniu i postawie uczestniczących”³.

Miejsce pierwszego spotkania miało jeszcze jeden istotny walor. W historię Loreto złotymi zgłoskami wpisali się Polacy. W czasie II wojny światowej miasto oswobodzili polscy żołnierze i uratowali słynne na cały świat Sanktuarium Maryjne przed spaleniem. U stóp tej świątyni znajduje się Cmentarz Polski, gdzie w 1080 grobach spoczywają polscy żołnierze. Miejsce to zatem zobowiązywało do przyjęcia godnej postawy: „W Loreto ponadto są bardzo żywe i życzliwe wspomnienia o Polakach, którzy w ostatniej wojnie walczyli o Loreto i uratowali bazylikę od zniszczeń. Polski cmentarz wojenny na stokach wzgórza wciąż przypomina dobre imię polskich żołnierzy. Nakłada to na nas pewne zobowiązania, te mianowicie, byśmy nie tylko zachowywali tę dobrą opinię o Polakach, lecz także wznioślejszą po sobie zostawili”⁴.

Ważne dla arcybiskupa Wesołego były też czynniki po ludzku czysto praktyczne – poczucie wspólnoty i czas relaksu: „Chodziło o to, żeby pogłębić przeżycia religijne młodych Polaków, którzy chodzili do kościoła tylko dlatego, że kazali im rodzice, oraz by przypomnieć im, dlaczego znaleźli się na emigracji i jaki jest jej sens. Wcześniej spotkania chłopców organizował ksiądz Bednarski, profesor z Angelicum, dla mnie były zbyt akademickie. Chciałem też, żeby razem spędzali czas dziewczęta i chłopcy i żeby kursy połączyć z wakacyjnym odpoczynkiem. W Loreto mieliśmy o rzut kamieniem plażę, no nie było drogo”⁵.

---

³ W. Rubin, List do proboszczów polonijnych z 1967, Rzym 1967, s. 1–2 (Archiwum Centralnego Ośrodka Emigracyjnego w Rzymie).

⁴ Tenże, List do uczestników kursu z IV 1967, Rzym 1967, s. 2 (Archiwum Centralnego Ośrodka Emigracyjnego w Rzymie).

⁵ *Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010, s. 167.

Młodzieżowe Kursy Loreto pierwszej generacji 1967–1991

	Rok	Miejscowość	Kraj
I	1967	Loreto	Włochy
II	1968	Loreto	Włochy
III	1969	Loreto	Włochy
IV	1970	Castellón de la Plana	Hiszpania
V	1971	Castellón de la Plana	Hiszpania
VI	1972	Castellón de la Plana	Hiszpania
VII	1973	Moncada	Hiszpania
VIII	1974	Sassone	Włochy
IX	1975	Sassone	Włochy
X	1976	Loreto	Włochy
XI	1977	Loreto	Włochy
XII	1978	Cison di Valmarino	Włochy
XIII	1979	Cison di Valmarino	Włochy
XIV	1980	Cison di Valmarino	Włochy
XV	1981	Cison di Valmarino	Włochy
XVI	1982	San Silvestro	Włochy
XVII	1983	Cison di Valmarino	Włochy
XVIII	1984	Cison di Valmarino	Włochy
XIX	1985	Cison di Valmarino	Włochy
XX	1986	Cison di Valmarino	Włochy
XXI	1987	Cison di Valmarino	Włochy
XXII	1988	Cison di Valmarino	Włochy
XXIII	1989	Cison di Valmarino	Włochy
XXIV	1990	Cison di Valmarino	Włochy
XXV	1991	Cison di Valmarino	Włochy

Źródło: K. Tyliczszak, *Rola Młodzieżowych Kursów Loreto*, Pelplin 2019, s. 131–132.

Kursy Loreto miały swój wypracowany scenariusz. Były rozpoczynane przez biskupa Wesołego, który pierwszego dnia miał dla uczestników dwie konferencje wprowadzające w formację⁶. Pierwsza dotyczyła założeń kursu, z serią praktycznych wskazówek dotyczących programu dnia i regulaminu obowiązującego uczestników. Druga była wprowadzeniem w tematykę wykładów. Było to niezmiennie omówienie wyznania wiary i podstawowych

⁶ Por. P. Sawicki, *Kurs „Loreto VIII” – 1974*, cz. 1, „Gazeta Niedzielną” z 20 X 1974, s. 5.

prawd życia chrześcijańskiego⁷. „Formacja młodych była jedną z podstawowych opcji wychowawczych Kursów Loreto. Był to proces zmierzający do ukształtowania dojrzałej osobowości młodych ludzi, którzy w przyszłości mieli stać się odpowiedzialni za lokalne wspólnoty. Propozycja formacji była zapisana w kategoriach personalizmu chrześcijańskiego, który wynika z prawdy o człowieku, a więc odwoływała się do chrześcijańskiej koncepcji osoby i świata, respektowała prawo człowieka do swojego wzrostu i jego wyjątkową godność, była gwarancją pełnej realizacji osoby ludzkiej”⁸.

Program młodzieżowych spotkań zakładał metodę benedyktyńską. Były w nim zarówno elementy religijne (codzienny udział we Mszy św. i wspólnotowa modlitwa), jak i formacyjne (udział w wykładach prowadzonych przez zaproszonych gości, dyskusja nad wybranymi tematami i zaangażowanie w podjętych ćwiczeniach), edukacyjne (zwiedzanie miejsc turystycznych) i rekreacyjno-wypoczynkowe (kąpiel w morzu, ognisko, wspólna zabawa)⁹. „Jedną z zasad zakonu benedyktyńskiego jest to, że każdy przeżyty dzień powinien zawierać w sobie elementy pracy, odpoczynku, kontemplacji i modlitwy. Kurs Loreto, zorganizowany przez Polskie Duszpasterstwo na Emigracji, dla młodzieży pomiędzy 17 a 24 lata, jest prowadzony według tej zasady”¹⁰.

Ostatni Kurs Loreto, prowadzony przez abp. Szczepana Wesołego, odbył się już w 1991 roku w Cison di Valmarino, małej miejscowości u podnóża Alp. W stylowo utrzymanym starym zamku Brandolinich znajdowało się salezjańskie Centro di Spiritualità, które pełniło rolę pensjonatu przystosowanego do prowadzenia spotkań religijnych. Było to wymarzone miejsce na spotkania młodzieży.

Niestety, po dwudziestu pięciu latach trwania, arcybiskup Wesoły zdecydował o zakończeniu tej inicjatywy: „Spośród wielu powodów przerwania tego długiego cyklu spotkań wymienić należy dwa najważniejsze: trudności finansowe i sama młodzież. W ostatnich latach Włochy stały się jednym z najdroższych krajów. Niewiele lepiej było w innych europejskich państwach. Koszta utrzymania stawały się coraz wyższe, co stwarzało ogromne problemy finansowe, tak dla organizatorów, jak i uczestników. Ponadto na emigracji odczuwało się wyraźnie przerwę pokoleniową.

⁷ Por. S. Wesoły, *Wprowadzenie do programu*, w: tenże, *W służbie emigracji. Wybór listów pasterskich, kazań, przemówień, artykułów*, Londyn 1994, s. 347–353.

⁸ K. Tyliszczak, *Rola młodzieżowych Kursów Loreto w duszpasterstwie polonijnym w Europie Zachodniej*, Pelplin 2012, s. 160.

⁹ Por. A. Podhorodecka, *Jubileuszowy kurs Loreto*, „Dziennik Polski” z 6 IX 1991, s. 5.

¹⁰ M. Rumian, *Wspomnienia z Loreto’79*, „Dziennik Polski” z 23 II 1980, s. 3.

Brakowało młodzieży kwalifikującej się swoim wiekiem do uczestnictwa w kursach”¹¹.

Z perspektywy czasu widać wyraźnie, że Kursy Loreto były inicjatywą trafną i niezwykle ważną, mając swój ogromny wkład w wychowanie młodzieży polonijnej. Większość jej uczestników zaangażowało się bowiem w duszpasterstwo polonijne, zarówno w wymiarze lokalnych wspólnot, jak i całej Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. Arcybiskup sam pozytywnie ocenił ten trud: „Przewinęło się przez nie ponad dwa tysiące młodzieży, z której bardzo duży procent został związany z Kościołem i polsnością. Wiemy, że gdy robi się inwestycje materialne, można przewidzieć rezultaty. Gdy inwestuje się w człowieka, rezultatów nie można przewidzieć. Można ich jedynie oczekiwać. Myślę, że wysiłek włożony w organizowanie kursów był dobrą inwestycją”¹².

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Arcybiskup Wesoły był również wielkim promotorem Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej (KSMP), które powstało niemal w każdej wspólnocie parafialnej¹³. Głównym celem tej organizacji było kształtowanie dojrzałych chrześcijan oraz aktywne uczestnictwo we wspólnocie i misji Kościoła poprzez poznanie, pogłębianie i wprowadzanie w życie katolickich zasad religijnych i moralnych, pielęgnowanie języka polskiego, poznawanie i zachowywanie tradycji polskich i obyczajów narodowych, budzenie i utrzymywanie poczucia łączności z narodem polskim i Kościołem w Polsce¹⁴. A to było także jednym z głównych priorytetów pasterskiej misji arcybiskupa.

¹¹ Tyliśczak, *Rola młodzieżowych Kursów Loreto*, s. 175.

¹² S. Wesoły, *Spojrzenie na półwiecze działalności Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii*, w: tenże, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17). *Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii*, Katowice 2000, s. 42.

¹³ KSMP było kontynuacją Zjednoczenia Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej, założonego w 1919 r. przez kard. Dalbora. Pierwsze na emigracji, wówczas pod nazwą Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej (SMP), powstało w Lens we Francji 6 IV 1930. W 1933 r. nastąpił podział na związek męski i żeński. W 1935 r. po raz pierwszy przyjęto nazwę Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. W 1938 r. KSMP liczyło 103 oddziały w terenie i 4820 członków. W 1972 r. nastąpiło ponowne połączenie Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Męskiej i Żeńskiej. Por. K. Łodziński, *Działalność KSMP na terenie Wielkiej Brytanii*, „Gazeta Niedzielną” z 24 I 1988, s. 1–2; W. Eder, *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w Belgii*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, red. K. Dopierała, Toruń 2003, s. 384.

¹⁴ Por. *Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej*, Birmingham 1956, s. 3–5; R. Dzwonkowski, *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, s. 383–384.

Pierwsze koło KSMP w Wielkiej Brytanii powstało w Birmingham w 1955 roku z inicjatywy proboszcza, ks. Franciszka Kąckiego CRL. Jej początkiem była Sekcja Młodych Polskiego Koła Katolickiego w Birmingham, która powstała samorzutnie w 1949 roku. Początkowym jej celem było przyjemne spędzanie kilku godzin tygodniowo w miłej polskiej atmosferze, kultywowanie znajomości polskich pieśni, zwyczajów i tańców narodowych. Lecz z upływem czasu wytworzyły się głębsze zainteresowania i chęć wzięcia czynnego udziału w życiu religijno-społecznym¹⁵.

W czasie swej biskupiej posługi abp Szczepan Wesoły wielokrotnie spotykał się z młodzieżą zrzeszoną w KSMP. Pierwsze takie spotkanie związane było z jubileuszem 50-lecia Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Odkonane ono 12 kwietnia 1969 roku w Birmingham. Ksiądz biskup wygłosił do młodzieży płomienne kazanie o roli młodzieży w życiu emigracyjnym, w obecności ks. inf. Władysława Staniszewskiego, rektora PMK i księży asystentów Kół KSMP¹⁶. Później wielokrotnie spotykał się z zrzeszoną młodzieżą podczas zlotów, konferencji, pielgrzymek, spotkań opłatkowych, wizyt parafialnych, np. 28 października 1972 roku w Manchesterze przewodniczył Zlotowi Młodzieży Katolickiej, podczas którego zorganizowano wielki koncert pt. „Ach, ci młodzi!”¹⁷; 16 września 1979 roku patronował obchodom 60-lecia powstania KSMP w stancy harcerskiej w Fenton¹⁸; 9 maja 1982 roku w Leicester wziął udział w akademii zorganizowanej przez młodzież KSMP na rzecz pomocy dla Polski¹⁹. Trzykrotnie, w latach 1981–1983, brał udział w pieszej pielgrzymce młodzieżowej do Holywell i Pantasaph, organizowanej przez Zarząd Krajowy KSMP i ks. Jerzego Januszkiewicza, referenta PMK ds. młodzieżowych²⁰.

Uczestnicy wspomnianych wcześniej Kursów Loreto, zmienieni, pozytywni, pełni optymizmu, postanowień i zapału do pracy często angażowali

---

¹⁵ Por. *Księga pamiątkowa 25-lecia polskiej społeczności katolickiej w Birmingham 1947–1972*, red. A.Z. Gilson, M. Kuczyński, Birmingham 1973, s. 71.

¹⁶ Por. *Polska Kronika Zagraniczna*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” (DPZ), 20(1969), nr 5, s. 314.

¹⁷ Por. B. Szwaagrak, *Polskie emigracyjne organizacje młodzieżowe w Wielkiej Brytanii (wybrane) jako czynniki w formowaniu postawy społeczno-obywatelskiej 1950–2005*, Londyn 2007, s. 229.

¹⁸ Por. tamże.

¹⁹ Por. *Polska Kronika Zagraniczna*, DPZ, 34(1983), nr 2, s. 306.

²⁰ Por. W. Wyszowadzki, K. Tyliczszak, R. Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019, s. 569, 585, 596.

się w działalność lokalnych Kół KSMP, jak i w życie Kościoła na szczeblu centralnym. Wielką w tym zasługą księdza arcybiskupa, o czym wspominał rektor PMK, ks. inf. Stanisław Świerczyński: „Jakże bym chciał za to ogromne dobro otrzymane i na każdym kursie wciąż na nowo przeżywane, wyrazić w sposób szczególny moją wielką wdzięczność Organizatorowi i Inspiratorowi tego przedsięwzięcia: Ks. abp. Szczepanowi Wesołemu, potem wszystkim Instruktorom, którzy z takim sercem starali się realizować wszystkie idee Ks. Arcybiskupa, i na końcu Wspomniał kiedyś Dziewczynom i Chłopcom – uczestnikom tak wielu kursów, których dziś raz po raz spotykam w różnych częściach Europy jako bardzo dojrzałych, swiatłych, głęboko wierzących i kochających to, co polskie i Polskę stanowi – ludzi na nieraz bardzo wysokich i odpowiedzialnych stanowiskach”²¹.

Związek Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju

Obiektem szczególnej pasterskiej pieczy abp. Szczepana Wesołego był również Związek Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju, który był ideową i organizacyjną kontynuacją harcerstwa zapoczątkowanego na obczyźnie w 1910 roku przez Andrzeja Małkowskiego i Olę Drahonowską-Małkowską oraz harcerstwa działającego w Polsce do 1939 roku z potrójną służbą – Bogu, Polsce i bliźnim. W 1946 roku na zjeździe w Enghien pod Paryżem przyjęto powojenną strukturę ZHP, działającego poza Polską i obejmującego wszystkie kraje osiedlenia się Polaków. Od samego początku związek ten stosował sprawdzone metody harcerskie, oparte na metodach skautowych lorda Baden-Powella i dostosowane do potrzeb młodzieży polskiej poza granicami kraju²².

Harcerstwo, zdawał sobie z tego doskonale sprawę ksiądz arcybiskup, było z jednej strony najbardziej atrakcyjną formą wiązania z polskością młodego pokolenia, a z drugiej strony kuźnią nowych kadr politycznych. Z harcerstwa na emigracji wyszli przecież m.in. Prezydenci RP na Uchodźstwie Kazimierz Sabbat i Ryszard Kaczorowski oraz wybitni działacze kombatanccy Zygmunt Szadkowski i Czesław Zychowicz.

Formą integracji i współpracy Związku Harcerstwa Polskiego były złoty harcerskie. Najliczniejsze odbyły się w latach sześćdziesiątych z okazji obcho-

²¹ S. Świerczyński, List do uczestników Loreto Reunion z 9 VII 2009, Waldrain 2009 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).

²² Por. J. Englert, J. Witting, *W harcerskiej służbie. ZHP na obczyźnie 1946–1996*, Londyn 1997, s. 20–73.

dów milenijnych oraz 25-lecia bitwy o Monte Cassino. Uczestniczył w nich ks. Szczepan Wesoły, zaangażowany wówczas w prace Soboru Watykańskiego II i Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie²³. Potem często gościł na zlotach harcerskich w Wielkiej Brytanii²⁴. Ostatni raz wziął udział w Światowym Zlocie ZHP w niedzielę, 31 lipca, w Clumber Park w hrabstwie Yorkshire. Odprawił wówczas dla zebranych tam harcerzy z całego świata Mszę św., wygłosił kazanie i odwiedził poszczególne obozy harcerskie²⁵.

Okręg ZHP Wielka Brytania był właścicielem stancyi Hufca Harcerzy „Szczecin” w St. Briavels w Gloucestershire i Centralnej Stancyi Harcerskiej w Fenton w Lincolnshire. Trzecia stanica, Hufca Harcerzy „Gdynia” w Penrhos w południowej Walii była w długoletniej dzierżawie od Polskiego Towarzystwa Mieszkaniowego. To w tych miejscach najczęściej odbywały się kolonie zachowawcze i harcerskie, kursy kształcenia i konferencje instruktorskie²⁶. Ksiądz arcybiskup przy różnych okazjach odwiedzał harcerzy, harcerki i zuchów podczas ich wakacyjnych obozów. W dniach 29–30 lipca 1972 roku wziął udział w uroczystości 25-lecia Hufca „Szczecin”, która odbyła się w harcerskiej stancyi St. Briavels. Odprawił uroczystą Mszę św. i wygłosił kazanie. Potem poświęcił nowy budynek, który został przeznaczony na kuchnię obozową i wziął udział w jubileuszowym ognisku harcerskim, na którym opowiedział gawędę²⁷. W niedzielę, 24 maja 1981 roku, w stancyi harcerskiej St. Briavels dokonał poświęcenia kaplicy pw. Jezusa Miłosiernego według projektu prof. Zycha, który zmarł nagle na dwa dni przed uroczystością. Potem odprawił w niej pierwszą Mszę świętą²⁸. W dniach 10–12 sierpnia 1985 roku odwiedził harcerzy podczas ich obozów letnich. Najpierw odprawił Mszę św. dla harcerzy w Clumber Park w hrabstwie Nottingham, a kolejnego dnia w stancyi harcerskiej w Fenton²⁹.

²³ Por. Cz. Maresz, *Związek Harcerstwa Polskiego poza krajem*, „Tydzień Polski” z 15 X 1966, s. 4–5.

²⁴ Por. Wyszowadzki, Tyliczszak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 438, 558, 619.

²⁵ Por. *Odwiedziny Duszpasterskie Ks. Biskupa Szczepana Wesołego*, DPZ, 45(1994), nr 4, s. 592.

²⁶ Por. Szwagrzak, *Polskie emigracyjne organizacje młodzieżowe w Wielkiej Brytanii*, s. 265.

²⁷ Por. *Kronika Polskiej Misji Katolickiej*, „Wiadomości PMK – Czyn Katolicki”, 1972, nr 9–10, s. 19; *Polska Kronika Zagraniczna*, DPZ, 23(1972), nr 6, s. 585.

²⁸ Por. Wyszowadzki, Tyliczszak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 565.

²⁹ Por. *Polska Kronika Zagraniczna*, DPZ, 38(1987), nr 2, s. 281; *Odwiedziny Duszpasterskie Ks. Biskupa Szczepana Wesołego*, DPZ, 36(1985), nr 4, s. 785.

Ksiądz arcybiskup dwukrotnie uczestniczył też w dorocznych harcerskich pielgrzymkach do Sanktuarium Matki Bożej Szkaplerznej w Aylesford. Miało to miejsce 23 września 1973 roku i 15 września 1985 roku. W obu przypadkach najpierw przewodniczył uroczystej Mszy św. koncelebrowanej i wygłosił Słowo Boże, a potem razem z pątnikami uczestniczył w dalszej części programu harcerskiej pielgrzymki³⁰.

Z drużynami harcerzy, harcerek i zuchów spotykał się niemal przy każdej wizytacji ośrodka parafialnego³¹. Często zapraszano go do wygłoszenia gawędy przy tradycyjnym kominku harcerskim. 15 stycznia 1988 roku poświęcił w Londynie nową siedzibę Związku Harcerstwa Polskiego, odprawił Mszę św., wygłosił Słowo Boże i wziął udział w harcerskim spotkaniu opłatkowym³². W dniach 27–28 listopada 1992 roku wziął udział w spotkaniu Naczelnej Rady Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju, które odbyło się w Fawley Court. Odprawił Mszę św. na rozpoczęcie spotkania i wygłosił kazanie. Później miał odczyt o roli ZHP w życiu na emigracji³³. Ostatnie oficjalne spotkanie arcybiskupa z harcerzami w Wielkiej Brytanii miało miejsce 20 czerwca 1998 roku w Londynie, wówczas poświęcił nową radiostację harcerską w siedzibie Związku Harcerstwa Polskiego³⁴.

Polska Macierz Szkolna Zagranicą i szkoły sobotnie

Bliska sercu arcybiskupa Wesołego była również kwestia edukacji młodego pokolenia na emigracji. Wiedział, że aby w młodym człowieku utwierdzić poczucie przynależności narodowej i pogłębić dostęp do kultury ojczystej, należało kłaść nacisk na wychowanie w sensie utrwalania i rozszerzania polskości dziecka, a do tego celu służyło właśnie nauczanie przedmiotów ojczystych. Biorąc pod uwagę, że dzieci i młodzież podlegały przymusowi szkolnemu krajów swego osiedlenia, rozwiązaniem, które uznano na emi-

---

³⁰ Por. Wyszowadzki, Tyliszczak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 469, 628–629.

³¹ Por. tamże, s. 391 (Birmingham), s. 407 (Bury), s. 410 (Manchester), s. 419 (Huddersfield), s. 430 (Hammersmith, Londyn), s. 434 (Londyn, Wimbledon), s. 441 (Huddersfield), s. 532 (Balham, Londyn), s. 619 (Bradford), s. 636 (Nottingham), s. 651 (Putney, Londyn), s. 681 (Birmingham), s. 682 (Putney, Londyn).

³² Por. tamże, s. 653.

³³ Por. *Odwiedziny Duszpasterskie Ks. Biskupa Szczepana Wesołego*, DPZ, 44(1993), nr 1, s. 123.

³⁴ Por. Wyszowadzki, Tyliszczak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 745.

gracji za najlepsze, było tzw. szkolnictwo sobotnie, czyli nieobowiązkowa nauka obejmująca język ojczysty, historię i geografę Polski oraz religię. Szkoły sobotnie działały w większości skupisk polonijnych.

Dużą zasługę w podtrzymywaniu idei szkół sobotnich miała reaktywowana w 1953 roku w Wielkiej Brytanii Polska Macierz Szkolna Zagranicą³⁵. Nawiązywała do Macierzy, powstałej w Warszawie 28 kwietnia 1905 roku z inicjatywy inż. Józefa Świątkowskiego i jej pierwszego prezesa, wybitnego pisarza Henryka Sienkiewicza. Za sprawą wysiłku działaczy zahamowano wówczas postępującą rusyfikację i powszechny analfabetyzm ludności polskiej zaboru rosyjskiego poprzez tworzenie szkół ludowych, ochronek dla dzieci, bibliotek i czytelni³⁶.

Głównym celem Polskiej Macierzy Szkolnej było „utrzymanie i pogłębianie cech religijnych i narodowych wśród Polaków, a w pierwszym rzędzie dzieci i młodzieży, wychowanie młodego pokolenia w duchu przywiązania do wiary ojców, tradycji i kultury narodowej oraz umiłowania sprawy odzyskania niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej”³⁷. Realizacja tych założeń opierała się na ścisłej współpracy komitetów rodzicielskich polskich szkół sobotnich, duchowieństwa, nauczycieli i organizacji społecznych.

Pierwszym prezesem zarządu został Władysław Domigiewicz, a przewodniczącym jej rady gen. Władysław Anders³⁸. Już w siedem lat po powstaniu Polska Macierz Szkolna stała się najsilniejszą i najbardziej wpływową organizacją oświatową na emigracji mającą decydujący wpływ na kierunki rozwoju i przeobrażenia szkolnictwa polskiego, przygotowywanie i kolportaż podręczników, kształcenie nauczycieli i organizowanie zaplecza materialnego.

Arcybiskup Szczepan Wesoły czynnie włączał się w prace Polskiej Macierzy Szkolnej Zagranicą, pełniąc przez trzydzieści dwa lata, w latach 1976–2008, funkcję przewodniczącego jej rady, przejmując to stanowisko po ks. inf. Władysławie Staniszewskim, rektorze PMK. Przez ten czas regularnie w pierwszym kwartale roku przewodniczył obradom rady w jej siedzibie w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie, a w ostatnim kwartale roku – brał udział w zjazdach Polskiej Macierzy Szkolnej. Pierwszy

³⁵ Por. T. Radzik, *Polska Macierz Szkolna Zagranicą*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4, red. K. Dopierała, Toruń 2005, s. 123–124.

³⁶ Por. A. Podhorodecka, *W służbie oświacie. 50 lat Polskiej Macierzy Szkolnej*, Londyn 2003, s. 11–21.

³⁷ Tamże, s. 27.

³⁸ Por. *Powstała Polska Macierz Szkolna*, „Orzeł Biały”, 1953, nr 25, s. 1.

raz kierował spotkaniem rady 24 marca 1977 roku³⁹. W 2008 roku funkcję przewodniczącego przekazał w ręce pani Małgorzaty Zajączkowskiej.

Niepisana tradycja stały się także odwiedziny polskich szkół przedmiotów ojczystrych podczas kanonicznych wizyt duszpasterskich ośrodków parafialnych. Uważał za swój obowiązek złożyć wizytę w polskiej szkole, by docenić trud kadr pedagogicznych i komitetów rodzicielskich w dziele pielęgnowania i utrzymania młodego pokolenia przy polskośći i dla Polski.

* * *

Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu przez całe życie bliska była posługa młodemu pokoleniu i wysiłek, by „wiara ich oświecona nauką stawała się żywą, wyraźną i czynną. Ten odcinek pracy to od kilku lat żmudne dni i niedospane noce ks. Wesołego. Niech powie nasza droga młodzież, która się z nim zetknęła, ile zawdzięcza w zakresie spraw duszy i wiary jego ofiarności, jego oddaniu się bez reszty i jego przykładowi pokornej troski o młodzież. Kursy w Loreto, których duszą jest ks. biskup Szczepan są niejako szańcem, który ratuje polską młodzież na emigracji przed utratą wiary i odejściem od więzów z narodem naszym⁴⁰.

Z uznaniem i szacunkiem należy zatem spoglądać na trud księdza arcybiskupa, jaki wzbogacił życie na emigracji na tym niezwykle ważnym odcinku – rzeźbieniu duszy polskiej młodzieży, kiedy kształtuje się jej charakter, pogłębia religijność, wpaja miłość do Kościoła i ojczyzny oraz do całej polskiej tysiącletniej kultury. Zadanie zrealizował wzorowo, o czym świadczy postawa tej młodzieży we współczesnym świecie – mocno związana z Kościołem i ojczyzną, dbająca o polską kulturę i narodową tożsamość, szanująca polskie tradycje, ceniąca polskie dzieje – pamiętająca, że mimo iż żyje z dala od ojczyzny, nadal jest żywą częścią Kościoła i narodu polskiego.

STRESZCZENIE

Posługa pasterska abp. Szczepana Wesołego charakteryzowała się niezwykle troską o młode pokolenie polskiej emigracji. Tej funkcji poświęcał bardzo

³⁹ Por. Wyszowadzki, Tyliszczak, Szczodrowski, *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium*, s. 519.

⁴⁰ W. Rubin, „*Laetus Serviam*”. Kazanie w kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie, 30 III 1969, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, s. 22.

wiele czasu. Wyrazem jego zaangażowania w formowanie młodych Polaków na emigracji były młodzieżowe Kursy Loreto, które prowadził przez dwadzieścia pięć lat. Arcybiskup troszczył się o rozwój duszpasterstwa młodzieżowego w poszczególnych krajach Europy Zachodniej, promował Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w parafiach polonijnych, wspierał rozwój edukacji młodego pokolenia i jego zaangażowanie w prace Polskiej Macierzy Szkolnej Zagranicą, a także wspomagał harcerzy w ich potrójnej służbie – Bogu, Polsce i bliźnim. Młodzież nazywała go często „ich biskupem”. Był dla niej przyjacielem i autorytetem, którego należy słuchać.

Słowa kluczowe: emigracja, duszpasterstwo młodzieży, abp Stephen Wesoły, Kursy Loreto, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, Związek Harcerstwa Polskiego, Polska Macierz Szkolna Zagranicą, polska szkoła sobotnia, Wielka Brytania.

ABSTRACT

The pastoral care of Archbishop Stephen's Wesoły was characterized by extraordinary care for the young generation of Polish emigrants. He devoted a great deal of time to this function. An expression of his commitment to the formation of young Poles in exile was the Loreto Youth Courses he ran for twenty-five years. The Archbishop cared for the development of the pastoral care of the young in various Western European countries, promoted the Polish Catholic Youth Association in Polish parishes, supported the development of education of the young generation and its involvement in the work of the Polish Educational Society abroad, as well as assisted the scouts in their threefold service – to God, Poland and neighbours. The youth often called him „their bishop”. He was a friend and an authority for her to listen to.

Key words: emigration, pastoral care of the young, Archbishop Szczepan Wesoły, Loreto courses, Catholic Youth Association of Poland, Polish Scouting Association, Polish Educational Society Abroad, Polish Saturday School, Great Britain.

BIBLIOGRAFIA

- Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesołym opiekunem polskiej emigracji rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010.
- Dzwonkowski R., *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej*, w: *Encyklopedia kolskiej emigracji i Polonii*, t. 2, red. K. Dopierała, Toruń 2003.

- Eder W., *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w Belgii*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2, red. K. Dopierała, Toruń 2003.
- Englert J., Witting J., *W harcerskiej służbie. ZHP na obczyźnie 1946–1996*, Londyn 1997.
- Kronika Polskiej Misji Katolickiej*, „Wiadomości PMK – Czyn Katolicki”, 1972, nr 9–10.
- Księga pamiątkowa 25-lecia polskiej społeczności katolickiej w Birmingham 1947–1972*, red. A.Z. Gilson, M. Kuczyński, Birmingham 1973.
- Łodziński K., *Działalność KSMP na terenie Wielkiej Brytanii*, „Gazeta Niedzielną” z 24 I 1988.
- Maresz Cz., *Związek Harcerstwa Polskiego poza krajem*, „Tydzień Polski” z 15 X 1966.
- Odwiedziny Duszpasterskie Ks. Biskupa Szczepana Wesołego*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 36(1985), nr 4; 44(1993), nr 1; 45(1994), nr 4.
- Podhorodecka A., *Jubileuszowy kurs Loreto*, „Dziennik Polski” z 6 IX 1991.
- Podhorodecka A., *W służbie oświacie. 50 lat Polskiej Macierzy Szkolnej*, Londyn 2003.
- Polska Kronika Zagraniczna*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, 20(1969), nr 5; 23(1972), nr 6; 34(1983), nr 2; 38(1987), nr 2.
- Powstała Polska Macierz Szkolna*, „Orzeł Biały”, 1953, nr 25.
- Radzik T., *Polska Macierz Szkolna Zagranicą*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4, red. K. Dopierała, Toruń 2005.
- Rubin W., „*Laetus Serviam*”. *Kazanie w kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie*, 30 III 1969, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Rubin W., *List do proboszczów polonijnych z 1967*, Rzym 1967 (Archiwum Centralnego Ośrodka Emigracyjnego w Rzymie).
- Rubin W., *List do uczestników kursu z IV 1967*, Rzym 1967 (Archiwum Centralnego Ośrodka Emigracyjnego w Rzymie).
- Rumian M., *Wspomnienia z Loreto’79*, „Dziennik Polski” z 23 II 1980.
- Sawicki P., *Kurs „Loreto VIII” – 1974*, cz. 1, „Gazeta Niedzielną” z 20 X 1974.
- Skworec W., „*Deo et Patriae*”. *Homilia podczas Mszy św. pogrzebowej śp. Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice, 10 IX 2018, w: *Uroczystości pogrzebowe śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego*, Katowice 2018.

- Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej*, Birmingham 1956.
- Szwagrzak B., *Polskie emigracyjne organizacje młodzieżowe w Wielkiej Brytanii (wybrane) jako czynnik w formowaniu postawy społeczno-obywatelskiej 1950–2005*, Londyn 2007.
- Świerczyński S., List do uczestników Loreto Reunion z 9 VII 2009, Waldrain 2009 (Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii).
- Tyliszczak K., *Rola młodzieżowych Kursów Loreto w duszpasterstwie polonijnym w Europie Zachodniej*, Pelplin 2012.
- Wesoły S., *Na Światowy Rok Młodzieży ONZ. List Wielkanocny 1985*, w: *W służbie emigracji. 25 lat posługi pasterskiej Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego Delegata Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji*, red. K. Mochlińska, Z.E. Wałaszewski, Londyn 1994.
- Wesoły S., *Spojrzenie na półwiecze działalności Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii*, w: S. Wesoły, „Aby wiara nie była daremna...” (1Kor 15, 17). *Konferencje wygłoszone na zjazdach apostołstwa świeckich w Wielkiej Brytanii*, Katowice 2000.
- Wesoły S., *Wprowadzenie do programu*, w: S. Wesoły, *W służbie emigracji. Wybór listów pasterskich, kazań, przemówień, artykułów*, Londyn 1994.
- Wyszowadzki W., Tyliszczak K., Szczodrowski R., *Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii 1894–2019*, cz. 1: *Kalendarium Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii*, Pelplin 2019.

DEDYKACJE DLA ARCYBISKUPA SZCZEPANA WESOŁEGO W ZBIORACH BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ UNIwersYTETU TEOLOGICZNEGO

Drodzy Czytelnicy,

mam przyjemność przedstawić Państwu wybrane dedykacje dla arcybiskupa Szczepana Wesołego, znajdujące się w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego.

Kolekcje kapłańskie od zarania dziejów były interesującym polem badawczym. Analizie poddawano zazwyczaj zawartość zbioru, dzieje gromadzonych ksiąg, proveniencje, ale uwagę bibliologów i historyków wielokrotnie przyciągała postać samego kolekcjonera i jego zamiłowania.

Kolekcja ks. abp. Szczepana Wesołego jest najbardziej okazałym zasobem z dotychczas otrzymanych darów. Zbiór, przekazany z Rzymu przez arcybiskupa w 2007 roku Bibliotece teologicznej, po wstępnej analizie obejmował 4736 woluminów książek w języku polskim oraz 2456 książek w językach obcych. Należy podkreślić, że dostarczone książki to tylko fragment prywatnej biblioteki abp. Wesołego. Spora część pozostała w Rzymie do bieżącej pracy duszpasterskiej i naukowej.

W zgromadzonym przez arcybiskupa księgozbiorze odnaleziono 421 dedykacji (co stanowi 8% całego zbioru) od ponad 270 osób – w większości wybitnych postaci Kościoła polonijnego i krajowego oraz polskiej emigracji.

Do najwartościowszych należy zbiór, w którym znajduje się dedykacja kard. Karola Wojtyły w książce *Znak, któremu sprzeciwić się będą* (Poznań – Warszawa 1976), a także dedykacja Jana Pawła II w pracy *Orędzie Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1999 roku* (Watykan 1999) oraz dedykacja kard. Josepha Ratzingera w publikacji *Die Tochter Zion* (Einsiedeln 1977). Uwagę zwraca dedykacja prymasa Stefana Wyszyńskiego w książce *Ze stołu słowa Bożego* (Poznań 1972). Dwaj najbliżsi współpracownicy abp. Wesołego na emigracji – abp Gawlina w książce *II messaggio sociale del cristianesimo* (Rzym 1958)

i kard. Rubin w książce *Lwowianin na drogach świata. Władysław kardynał Rubin* (Rzym 1985) – również zamieścili własnoręczne wpisy.

Pośród wielu dedykacji nie zabrakło tych składanych przez przedstawicieli świata nauki, a zwłaszcza reprezentujących środowisko bibliotekoznawców. Są wśród nich prof. Maria Kocójowa z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i ks. dr hab. Jan Bednarczyk, wieloletni dyrektor Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej (obecnie Biblioteki Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie). Ich dedykacja została zamieszczona w książce *Europejskie znaczenie Świętej Jadwigi Królowej* (Kraków 2000). Ze śląskiego środowiska bibliologicznego odnajdujemy wpis prof. Danuty Sieradzkiej z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w pracy *Miasta województwa śląskiego i ich reprezentacje samorządowe 1922–1939* (Kraków 1996). Wpisy te są dowodem otwartości arcybiskupa na ludzi, których spotykał, świadectwem zawartych przyjaźni, współpracy z wieloma środowiskami i obecności w różnych miejscach świata.

Dar ks. abp. Szczepana Wesołego to „żywy organizm”, który z roku na rok rozrasta się i nabiera walorów ilościowych i jakościowych. Zbiór jest wykorzystywany w pracy badawczej przez pracowników naukowych i w częstej lekturze przez studentów. Arcybiskup był świadomy przydatności ofiarowanych książek, dlatego dostarczając kolejne dzieła, przyznawał: „cieszę się, że książki mogą służyć studentom w opracowaniu różnych problemów teologicznych i historycznych”. To wyjątkowo cenny i wartościowy zbiór literatury emigracyjnej.

Zaprezentowane dedykacje są cennym darem dla Kościoła śląskiego i środowiska akademickiego. Nie są to kompletne i zamknięte kolekcje, gdyż ich właściciele lub upoważnione osoby dostarczają kolejne, uzupełniając przekazane dary. Oryginalne autografy można obejrzeć pod wskazanymi sygnaturami w Bibliotece Teologicznej.

Życzę miłego odbioru

dr Paulina Jabłońska

Wystawa powstała w oparciu o artykuł E. Olszowy, *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze Arcybiskupa Szczepana Wesołego w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. Rekonesans Badawczy*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 2012, nr 1(34), s. 29–85.

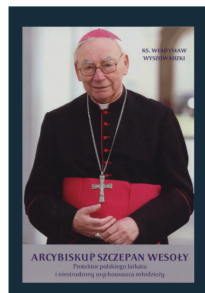
Artykuł dostępny w archiwum elektronicznym czasopisma pod adresem:

<http://digital.fides.org.pl/Content/1513/FIDES-1-2012-i.pdf#page=29> Oryginalne dedykacje można obejrzeć pod wskazanymi sygnaturami w Bibliotece Teologicznej.

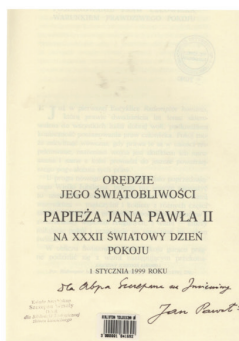
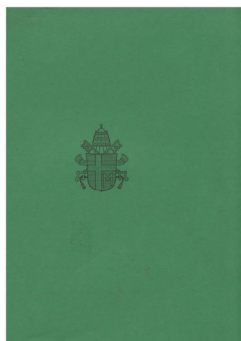
DEDYKACJE DLA
ARCYBISKUPA SZCZEPANA
WESOŁEGO W ZBIORACH
BIBLIOTEKI
TEOLOGICZNEJ

Wystawa online

Szczepan Wesoły (ur. 1926 w **Katowicach**, zm. 2018 w Rzymie, pochowany w krypcie biskupów w kościele Świętych Apostołów Piotra i Pawła w **Katowicach**) – polski duchowny rzymskokatolicki, doktor nauk teologicznych, biskup pomocniczy gnieźnieński w latach 1968–2003, delegat ds. duszpasterstwa emigracji polskiej w latach 1980–2003, arcybiskup ad personam od 1994, od 2003 arcybiskup pomocniczy senior archidiecezji gnieźnieńskiej, jako biskup na stałe rezydujący w Rzymie. Kawaler Orderu Orła Białego, odznaczony także Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. W 1996 r. nadano mu tytuł doktora honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a w 2015 **Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach**.

W 2007 został laureatem nagrody Lux ex Silesia, a także otrzymał medal „Fides et Ratio” i Wawrzyn Polonijny Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

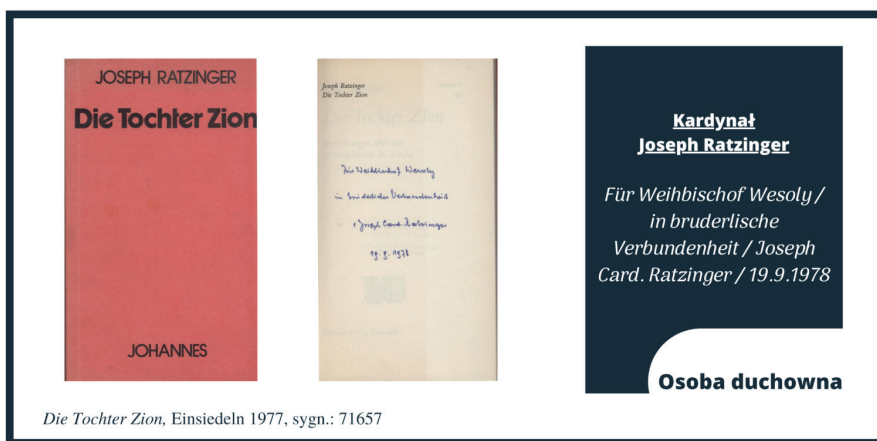
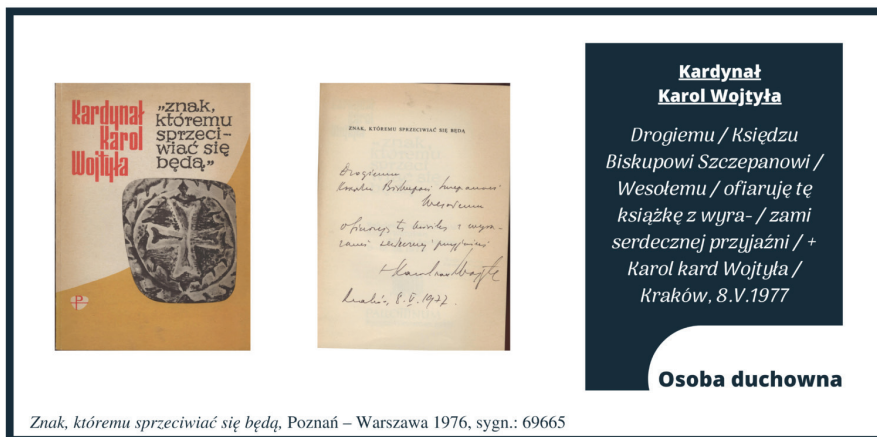
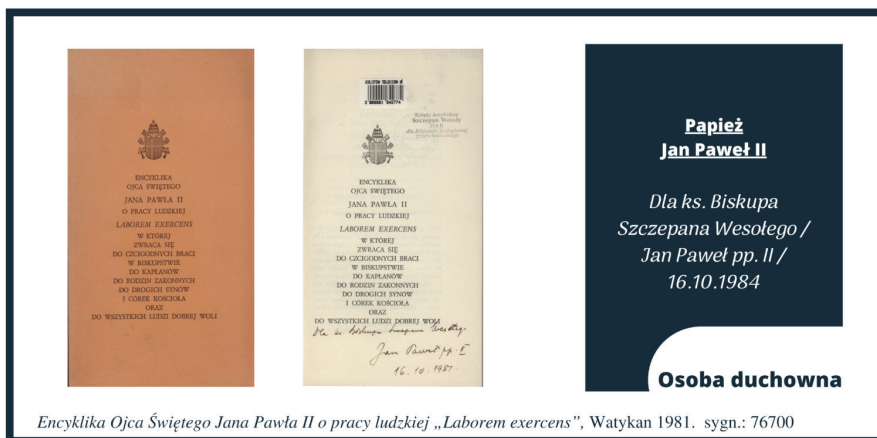

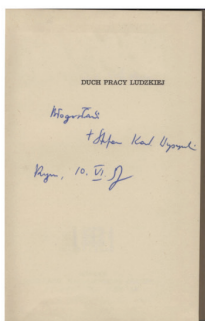
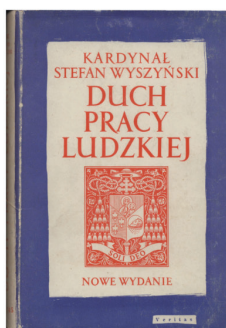
Papież
Jan Paweł II

Dla abpa Szczepana na
Imieniny / Jan Paweł II

Osoba duchowna

Orędzie Jego Świątobliwości Papieża Jana Pawła II na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1999 roku,
Watykan 1999, sygn.: 77090

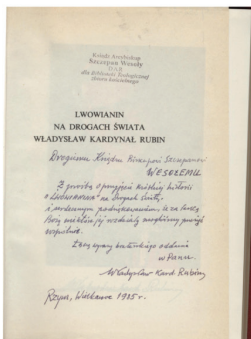
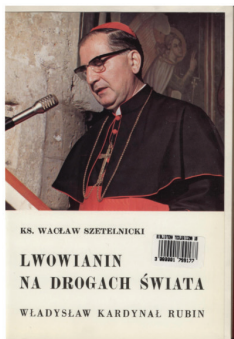

**Kardynał Stefan
Wyszyński**

Błogosławie / +
Stefan Kard.
Wyszyński / Rzym,
10.VI.57

Osoba duchowna

Duch pracy ludzkiej, Londyn 1955, sygn.: 77376

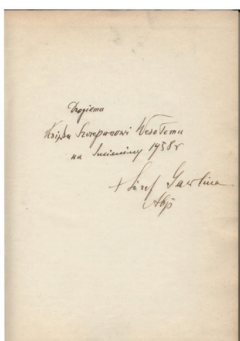

Kardynał Władysław Rubin

Drogiemu Księdzu Biskupowi
Szczepanowi / WESOŁEMU / Z
prośbą o przyjęcie krótkiej historii
/ „Lwówianina” na Drogach Świata
/ i serdecznym podziękowaniem,
że za łaską / Bożą niektóre jej
rozdziały mogliśmy przeżyć /
wspólnie. / Łączę wyrazy
braterskiego oddania / w Panu. /
Władysław Kard. Rubin / Rzym,
Wielkanoc 1985 r

Osoba duchowna

Lwówianin na drogach świata. Władysław Kardynał Rubin, Rzym 1985, sygn.: 70519

**Arcybiskup
Józef Gawlina**

Drogiemu / Księdzu
Szczepanowi Wesołemu /
na Imieniny 1958 r
/ + Józef Gawlina / Abp

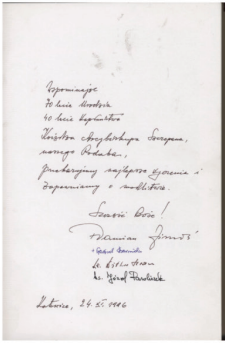
Osoba duchowna

Il messaggio sociale del cristianesimo, Rzym 1958, sygn.: 70449

**SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
KATOLICKIEGO
DUCHOWIEŃSTWA
ŚLĄSKIEGO
XIX I XX
WIEKU**

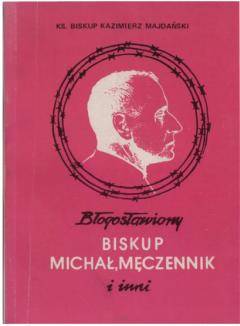

**Biskup Damian Zimoń,
Gerard Bernacki, ks. Wiktor
Skworec, ks. Józef Pawliczek**

Wspominając / 70 lecie Urodzin / 40
lecie Kapłaństwa / Księdza
Arcybiskupa Szczepana / naszego
Rodaka, / przekazujemy
najlepsze życzenia i / zapewniamy
o modlitwie. / Szczęść Boże! /
Damian Zimoń / + Gerard Bernacki
/ ks. Wiktor Skworec / ks.
Józef Pawliczek / Katowice, 24.
XI.1996.

Osoby duchowne

Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku, Katowice 1996, sygn.: 70161

**Błogosławiony
BISKUP
MICHAŁ, MĘCZENNIK
i inni**

**Biskup Kazimierz
Majdański**

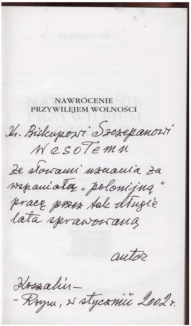
Jego Ekscelencji / Ks.
Biskupowi Dr
Szczepanowi /
Wesołemu, / z
wyrazami przyjaźni /
autor / Rzym,
14.VI.1989

Osoba duchowna

Błogosławiony biskup Michał, męczennik, i inni, Szczecin 1989, sygn.: 71642

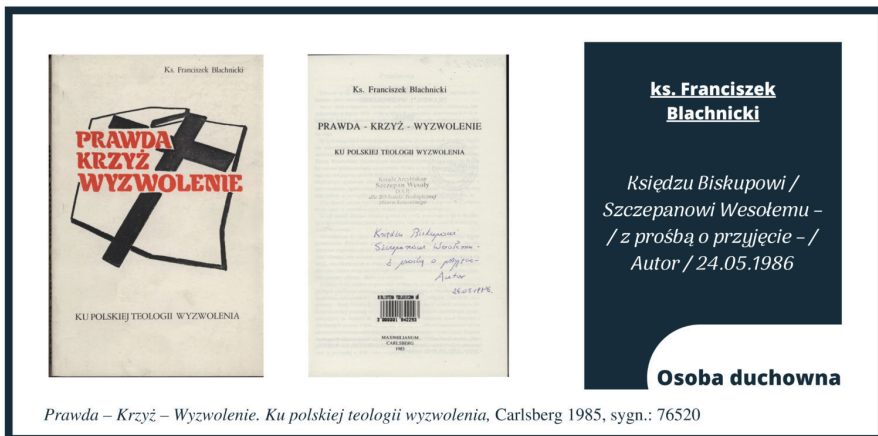
**NAWRÓCENIE
PRZYWILEJEM
WOLNOŚCI**

Biskup Ignacy Jeż
Ks. Biskupowi
Szczepanowi / Wesołemu
/ ze słowami uznania za /
wspaniałą „polonijną” /
pracę przez tak długie /
lata sprawowaną / autor /
Koszalin – / – Rzym, w
styczniu 2002 r

Osoba duchowna

Nawrócenie przywilejem wolności, Katowice 2001, sygn.: 71214

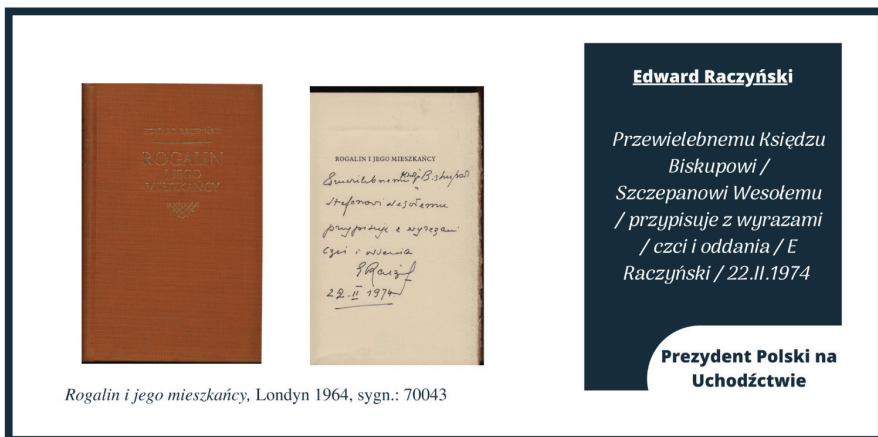

**Ks. Franciszek
Błachnicki**

*Księdzu Biskupowi /
Szczepanowi Wesołemu -
/ z prośbą o przyjęcie - /
Autor / 24.05.1986*

Osoba duchowna

Prawda - Krzyż - Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia, Carlsberg 1985, sygn.: 76520

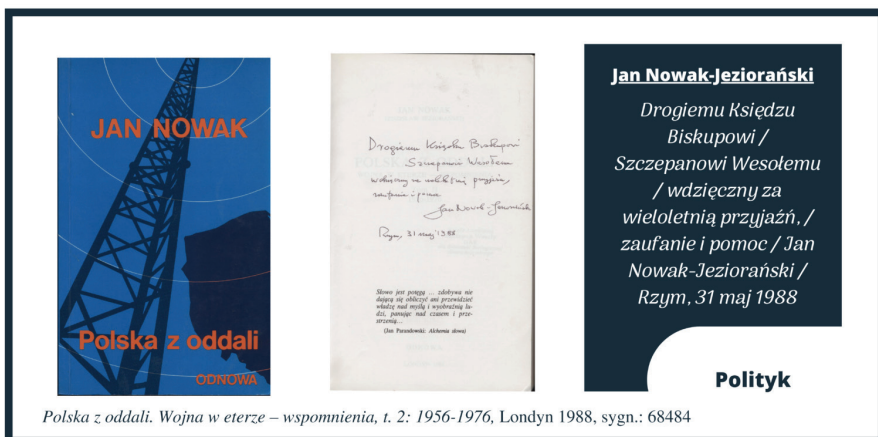

Edward Raczyński

*Przewielebnemu Księdzu
Biskupowi /
Szczepanowi Wesołemu
/ przypisuje z wyrazami
/ czci i oddania / E
Raczyński / 22.II.1974*

**Prezydent Polski na
Uchodźctwie**

Rogalin i jego mieszkańcy, Londyn 1964, sygn.: 70043

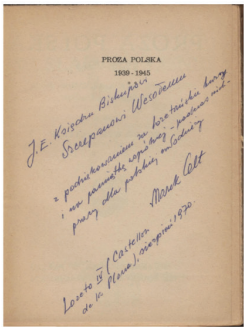
Jan Nowak-Jeziorański

*Drogiemu Księdzu Biskupowi /
Szczepanowi Wesołemu
/ wdzięczny za
wieloletnią przyjaźń. /
zaufanie i pomoc / Jan
Nowak-Jeziorański /
Rzym, 31 maj 1988*

Polityk

Polska z oddali. Wojna w eterze - wspomnienia, t. 2: 1956-1976, Londyn 1988, sygn.: 68484

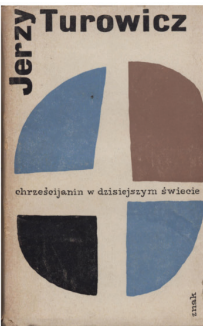

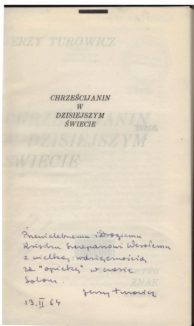
Tadeusz Chciuk Celt
(Pseudonim Marek Celt)

J.E. Księdzu Biskupowi /
Szczepanowi Wesołemu / z
podziękowaniem za
loretańskie kursy / i na
pamiątkę wspólnej - podczas
nich - / pracy dla polskiej
młodzieży / Marek Celt / Loreto
IV (Castillon / de la Plana),
sierpień 1970.

**Polityk na
uchodźctwie**

Proza polska 1939-1945, t. 2: W sławie i cieniu, Paryż 1946, sygn.: 71797

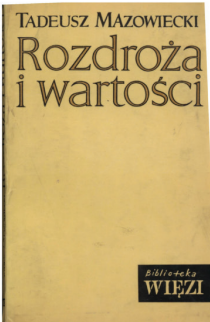

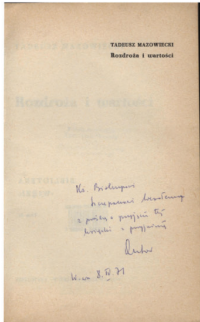
Jerzy Turowicz

Przewielebnemu i
Drogiemu / Księdzu
Szczepanowi Wesołemu
/ z wielką wdzięcznością
/ za „opiekę” w czasie /
Soboru. / Jerzy
Turowicz 86 / 13.II.64

Publicysta

Chrześcijaństwo w dzisiejszym świecie, Kraków 1963, sygn.: 76857

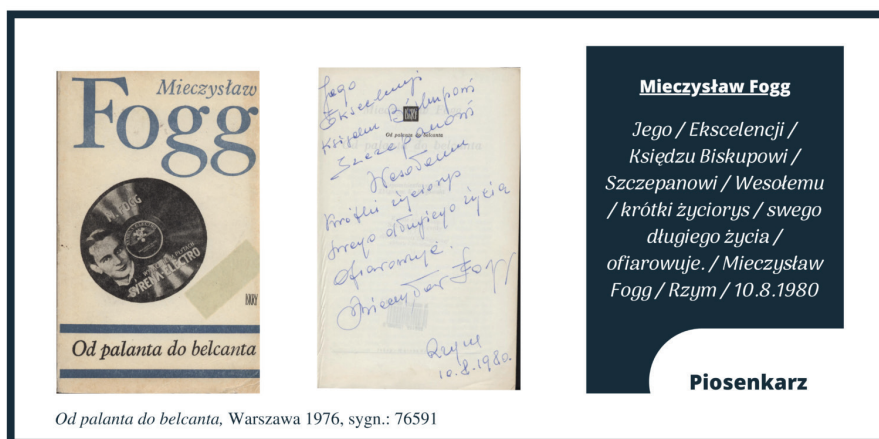
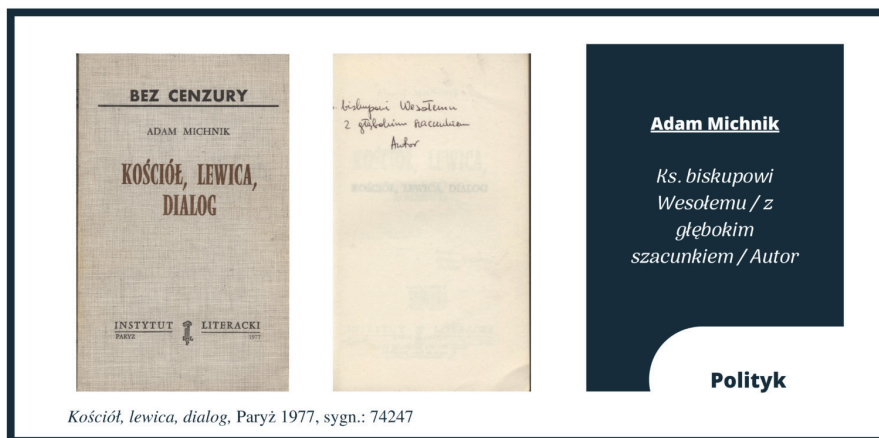

Tadeusz Mazowiecki

Ks. Biskupowi /
Szczepanowi
Wesołemu / z prośbą o
przyjęcie tej / książki z
przyjaźnią / autor /
W-wa 8.IV.71

Polityk

Rozdroża i wartości, Warszawa 1970, sygn.: 76696

MIGAWKI Z ŻYCIA ARCYBISKUPA SZCZEPANA WESOŁEGO

Na prośbę skierowaną przez Uniwersyteckie Centrum Badań Wolności Religijnej UKSW w Warszawie w dniu 29 września 2023 r. ks. prał. dr Paweł Ptasznik przekazał zdjęcia abp. Szczepana Wesołogo, znajdujące się w archiwum duszpasterstwa przy kościele św. Stanisława BM w Rzymie

---

Z abp. Władysławem Rubinem na Monte Cassino

Z abp. Władysławem Rubinem

Z papieżem Pawłem VI i kard. S. Wyszyńskim, beatyfikacja o. M. Kolbego, Rzym, 17 X 1971 r.

Z papieżem Pawłem VI, beatyfikacja o. M. Kolbego, Rzym, 17 X 1971 r.

We wspólnocie parafialnej w Lailly-en-Val, 23 I 1977 r.

Z Janem Pawłem II

Z uczestnikami kursów wakacyjnych w Loreto

W Polskiej Misji Katolickiej w Hamburgu, 1997 r.

Londyn 2007 r.

Londyn 2007 r.

Wspólnota Polska, 2015 r.

Wspólnota Polska, 2015 r.

Sanktuarium Divino Amore, 2016 r.

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołego, Rzym, 16 X 2016 r.
Mszy św. przewodniczy ks. kard. Zenon Grocholewski

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołego, Rzym, 16 X 2016 r.

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołogo, Rzym, 16 X 2016 r.

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołego, Rzym, 16 X 2016 r.

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołego, Rzym, 16 X 2016 r.

Uroczystość 90. rocznicy urodzin abp. Szczepana Wesołego, Rzym, 16 X 2016 r.

Abp Szczępan Wesoły, 2016 r.

Abp Szczępan Wesoły, 2017 r.

Abp Szczępan Wesoły, 2017 r.

Abp Szczępan Wesoły, 2017 r.

Abp Szczepan Wośły, 2017 r.

Abp Szczepan Wesoły, 2017 r.

Uroczystość wręczenia Orderu Orła Białego abp. Szczepanowi Wesołemu w Rzymie, 5 V 2018 r.

Uroczystość wręczenia Orderu Orła Białego abp. Szczepanowi Wesołemu w Rzymie, 5 V 2018 r.

Uroczystość wręczenia Orderu Orła Białego abp. Szczepanowi Wesołemu w Rzymie, 5 V 2018 r.

Uroczystość wręczenia Orderu Orła Białego abp. Szczepanowi Wesołemu w Rzymie, 5 V 2018 r.

Uroczystość wręczenia Orderu Orła Białego abp. Szczepanowi Wesołemu w Rzymie, 5 V 2018 r.

Rzymskie pożegnanie abp. Szczepana Wesołogo, 31 VIII 2018 r.

Rzymskie pożegnanie abp. Szczepana Wesołego, 31 VIII 2018 r.

List Prezydenta RP Andrzeja Dudy na uroczystości pogrzebowe arcybiskupa Szczepana Wesołego

PREZYDENT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, 10 września 2018 roku

Uczestnicy
uroczystości pogrzebowych
śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego
w Katowicach

Eminencjo Księżo Prymasie!
Ekscelencje Księża Biskupi!
Czcigodny Księżo Proboszczu! Czcigodni Kapłani!
Szanowni Uczestnicy uroczystości pogrzebowych!

Z głębokim smutkiem przyjąłem wiadomość o śmierci śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego, żołnierza Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, uczestnika Soboru Watykańskiego II, wieloletniego duszpasterza Polonii, doktora honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, odznaczonego Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski i Orderem Orła Białego.

Droga życiowa Księdza Arcybiskupa nierozzerwalnie związana była z losami naszej Ojczyzny. Wcielony przymusowo do armii niemieckiej i wysłany na front zachodni zbiegł, by walczyć w szeregach Polskich Sił Zbrojnych w Algierii i Włoszech. Po wojnie pracował i uczył się, a następnie rozpoczął studia teologiczne w Rzymie i przyjął święcenia kapłańskie. Był zaangażowany w upowszechnienie postanowień Soboru Watykańskiego II i upamiętnienie tysiąclecia chrztu Polski, by w roku 1967 objąć kierownictwo Centralnego Ośrodka Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie, a rok później zostać biskupem pomocniczym archidiecezji gnieźnieńskiej z przeznaczeniem do pracy wśród Polonii. Niósł pomoc i duszpasterską posługę Polakom, których los rzucił w najodleglejsze zakątki kuli ziemskiej. Dzięki Jego staraniom nasi rodacy mieszkający za granicą mogli czuć się prawdziwą wspólnotą i doświadczać jedności. Szczególną troską otaczał tych, którzy znaleźli się we Włoszech, zwłaszcza w Rzymie. Sam żyjąc na emigracji, dawał przykład wielkiego umiłowania Ojczyzny. Był bliskim współpracownikiem św. Jana Pawła II. Jako duszpasterz Polonii odbywał niezliczone podróże, spotykając się z polskimi emigrantami i uczestnicząc w uroczystościach religijnych organizowanych przez wspólnoty polonijne. Również po przejściu na emeryturę nie przestał odwiedzać rodaków na całym świecie.

W Jego osobie żegnamy niestrudzonego krzewiciela polskości i strażnika wartości chrześcijańskich. W roku stulecia odzyskania niepodległości Rzeczpospolita żegna wielkiego patriotę i syna górnośląskiej ziemi, zasłużonego kapłana, który zgodnie z przyjętą przez siebie dewizą: „Będę służył z radością”, do końca gorliwie pełnił swoją duszpasterską posługę. Jego życzliwość i zaangażowanie w sprawy Polaków mieszkających za granicą pozostaną zawsze w naszej wdzięcznej pamięci. Rodzinie i Bliskim śp. Księdza Arcybiskupa Szczepana Wesołego składam wyrazy głębokiego współczucia. Wierzę, że pamięć o Jego dokonaniach będzie trwała, umacniając ducha jedności wśród naszych rodaków na wszystkich kontynentach.

Łączę się z Państwem w modlitwie